

Albert Ernő

A Gyökerek iskolai folyóirat (Székely Mikó Kollégium, Sepsiszentgyörgy)

A Gyökerek születése

Azt nem tudhattuk az 1960-as években, hogy mi következik életünkben, merre alakul sorsunk, csupán másként akartuk végezni hivatásunkból adódóan feladatainkat. Természetesebben, kialakult hagyományaink tiszteletében, nem a rideg éljenezések, értelmetlen dicsekvések, állandó uszítások között. Erre lehetőségnek ígérkezett a *Gyökerek* iskolai folyóirat megjelentetése. Korábban is megfordult fejünkben, a reformkori példát követve, hogy törekvésünknek szélesebb körben is hangot adjunk. Középiskolás koromban, az egyetemen és kezdő tanárként is foglalkoztatott diákfolyóirat megjelentetése, de rendszerint valamely akadály folytán elhalt e terv.

A diákok megelőztek – bátrabbak, határozottabbak voltak.

1966. október 1-jén az ifjúsági szervezetek országos konferenciát tartottak. Azon az összejövetelen hangzott el, hogy fel kellene eleveníteni a diákújságok hagyományát. Végre olyan javaslat hangzott el, amely mozgósítani tudta a diákokat. Magam arra gondoltam, hogy elkészítem az első szám tervét, megbeszélem a tanulókkal, elindítjuk a folyóiratot. *Diákok* lett volna a címe. Előzőleg azonban megkerestem a Brassóban működő nyomdánál dolgozó ismerősünket azért, hogy tájékozódjunk a nyomdai költségekről. Olyan összeget közölt, amelyet akkor nem tudtunk volna előteremteni. Arra gondoltunk, esetleg majd később a szülők segítségével összegyűjtjük a szükséges összeget.

Néhány hét elteltével órák után Kerekes Mária és Szabó Éva XI. osztályos tanuló azzal kísért el, hogy folyóiratot szeretnének megjelentetni – bizonyára a forrás közös volt. Elmondtam, hogy Brassóban költségeiről érdeklődtem, egyelőre el kell halasztanunk megvalósítását.

Egy hét elteltével, most már óránk kezdésekor közölték tanulóim, hogy ha nem lehet nyomtatni, kézírással el is készítették a folyóirat első számát. Neve: *Gyökerek*. Látszott az egész osztály hangulatán, hogy megvalósítását magukénak érzik, ezért elő sem hozakodtam az általam kigondolt címmel. Az első szám megszületett, valamely érdekes és értékes folyamat elindult.

Az első szám szerkesztői: Herbst István, Kerekes Mária, Szabó Éva. A 34 oldalt olvasható betűkkel, egységesen Keresztes Irén írta. Mind a négyen a XI. A osztály tanulói voltak.

Az első írások irodalomtörténeti jellegűek, a szerzők pedig álnéven jelentették meg írásaikat: (ősz) néven Herbst István, (lányi) néven Kerekes Mária, (taylor) néven Szabó Éva írt.

Az első szám még az osztálynak készült „jelentős, érdekes” eseményként. Célja: „megszerettetni az irodalmat a tanulóársainkkal”, és az eddigi „ismereteink minél jobb elmélyítése.” Szerkesztőségi felhívást is közöltek: az osztály tanulói írásaikat juttassák el a „szerkesztőséghez”.

Amikor év végén a szerkesztők elbúcsúztak az iskolától, Kerekes Mária a *Gyökerektől* is a későbbi találkozás reményében búcsúzott (Kerekes M. 1967: 41–42). Azt írta: „Iskolai folyóiratunk névadásakor a jövődőre gondoltunk. Akkor azonban még csak azt terveztük, hogy a XI. A osztályban jelentetjük meg, osztályunk tanulói olvassák, és írják is. [...] Azért, hogy ilyen tartalommal jelenik meg, hogy már több újság is írt róla, köszönetet kell mondanunk tanárainknak, akik felkarolták kezdeményezésünket, osztály- és iskolatársainknak, akik támogatták a szerkesztők munkáját. [...] Azt szeretnénk, hogy bármikor is visszatérünk szeretett iskolánkba, a többi szép megvalósítás mellett a *Gyökerek* is létezze.

Eltávozásunkkor elsősorban a X. osztályos tanulókat, de iskolánk minden tanulóját arra kérem: szeressék az irodalmat, alaposan sajátítsák el az írás művészetét, szép írásokkal örvendeztessenek meg minket is, és sok lelkesedéssel írjanak a *Gyökerekben*.”

A *Gyökerek* első számát 1966 novemberében szerkesztették.

Gyökerek

A *Rădăcini* – *Gyökerek* iskolai folyóirat 1966 és 1980 között jelent meg. Az utolsó a 47-es szám volt. 1980-ban a helyi szervek közölték az iskola igazgatóságával, hogy a továbbiakban be kell szüntetni a folyóiratot, pedig

a kolozsvári diáklapok később is megjelenhettek: a 11. számú (volt Római Katolikus) Líceumban *Hajnal* címen 1972–1985, a Brassai Sámuel Líceumban *Fiatal Szívvel* 1967–1991-ig.

A 47 szám összesen 3680 oldalt foglalt magába: 34 kéziratos, 1687 gépelt, 1959 nyomtatott oldalt. Az évfolyamok az iskolai évhez igazodtak: vagyis szeptembertől júliusig terjedtek. Az évek során mind a szerkesztők, mind a megjelent írások szerzői cserélődtek. A szerkesztésben 69, az írásban 565 tanuló vett részt.

A megjelent írások széles körben mutatták be az iskola életét, de tájékoztattak a város és a megye kulturális életéről, és kitekintettek – ha leszűkítve is – további országokba.

Csikós Barnabásné Péter Júlia magyartanár, az iskola dokumentációs könyvtárának irányítója, őrre elkészítette a folyóirat megjelent számainak teljes bibliográfiáját, amely 1946 tételt tartalmaz (Csikós J. 2014). A *Mutatók* témák szerinti fejezeteiben számokkal közölve csoportosítását találjuk a különböző írásoknak. Legnagyobb számban a tanulók önálló alkotásai jelentek meg, összesen 430. Döntő többségben vers, de prózai írások is szerepelnek. Számos tehetségesnek mutatkozó költő jelentkezett, de jelentős részük az iskola elhagyása után nem folytatta a versírást. A *Gyökerekben* Veress Gerzson már IV. osztályos korában verssel jelentkezett. Attól kezdve folyamatosan írt a folyóiratba, több folytatásban regényt is közölt. Kapui Ágota is itt jelentette meg első verseit és más írásaival. Az V. osztálytól kezdve az érettségig 43 verset közölt. Veress István, a *Szatmári Hírlap* főszerkesztője első verseit szintén ebben a folyóiratban közölte, s számos német szépirodalmi alkotást fordított magyar nyelvre. Ugyan korábban érettségizett, 1955-ben, Czegő Zoltán, mégis végig figyelemmel követte a *Gyökerek* működését: verssel köszöntötte az iskola jeles tanárait, az iskolai ünnepeket. Hasonlóképpen korábban, 1966 tavaszán érettségizett Bogdán László, aki a *Gyökerekben* közölte a *Régi iskolámnak* vagy a *Szentgyörgyi diákoknak* című versét. A *Gyökerekben* írásaival és rajzaival mutatkozott be Boros Judit, a kiváló művészettörténész.

Hogy a *Gyökerekben* milyen témakörök váltogatták egymást, annak bizonyosságára felsorolunk még néhányat. Különböző helytörténeti írások 13 alkalommal jelentek meg. Lapjain folyamatosan követhettük az iskola vendiákjai munkásságának eredményeit. Róluk 29 számban jelent meg összefoglaló közlemény, átlag 20-30 adattal. Ezekben a közlésekben kutatásokról,

tudományos, irodalmi művekről, művészek, sportolók eredményeiről szerezhettünk tudomást. Az egyetemen tanuló volt diákjaink 19 írásban tájékoztatták a végzős tanulókat a felvételi vizsgákról és az egyetemi életről. Az iskolában barlangos kör is alakult. Kirándulásaikról, élményeikről 33 írásban számoltak be. A diáklapban közölték himnuszuk szövegét és dallamát.

Az iskolai folyóiratban folyamatosan jelentek meg írások az iskola történetéről. 58 ilyen közleményt lehetett olvasni. Mivel az akkor közzétett monográfiában nem engedélyezték a történeti rész közlését, az akkor cenzúra nélkül megjelent kézírásos számokban folytatásokban megjelenhetett. Az iskola történetéhez kapcsolódott az *Iskolai Lexikon* rovat, amelyben 83 ismertető szól korábbi tanárokról. Végző cél az volt, hogy külön kötetben jelenjék meg minden fellelhető adat az iskoláról.

Az évente rendezett kirándulásokról, táborozásokról 88 írás szól. Végigjárva a hazai nevezetes helyeket tanulóink eljutottak Bulgáriába, Ukrajnába, Lengyel-, Csehországba, Magyar-, Olosz- és Németországba (Fodor G. – Lepedus J. 1967: 47–48; 1968: 48–49).

Kapcsolat alakult ki mind belföldi, mind külföldi személyiségekkel levelezés és személyes kapcsolat révén. A diákok már a házi dolgozatok készítése idején számos íróval leveleztek. Ezeknek egyik része megjelent a később induló *Gyökerek*ben. A kéziratok összegyűjtése az iskolai irattárba irodalomtörténeti gyűjteménnyé nőtt, hisz itt közel száz ilyen levél található. Itt őrizzük Illyés Gyula, Passuth László, André Wurmser, a *L'Humanité* szerkesztője, Csutak Vilmos, Bágya András, Beke György, Horváth István, Sütő András, Domokos Géza, Nagy István, Huszár Sándor, Kányádi Sándor, Szabó Gyula, Bihari József stb. leveleit. „Én – visszanevezve – legtöbbit a hűségnek köszönhetek. Hűnek lenni az ifjúság eszményeihez, az anyanyelvhez, a Gyökerekhez” – írta Illyés Gyula (Illyés Gy. 1975. IV. 10).

Amikor kiemelkedő személyiségek látogattak városunkba, a szerkesztők felkeresték őket. A beszélgetések eredményét a *Gyökerek*ben közzétették. 33 ilyen közlemény jelent meg. Móricz Virág az iskola tanáraival, diákjaival beszélgetett. Emlékeztek arra, hogy Móricz Zsigmond 1941-ben a tornateremben összegyűlt diákokhoz beszélt „felnőttek súlyos dolgairól” (Pető Zs. 1972: 43–45).

Az iskolában 38 későbbi képzőművész végzett, közülük többen szerepelnek a *Gyökerek*ben. Hasonlóképpen a 45 színművész és a 34 zenész.

A nyugdíjba vonuló pedagógusokról 18 alkalommal jelent meg írás.

És folytathatnók tovább: a testvériskolákról 6, a végzős diákokról 62, a vendiákokról 82, a diákvendégekről 36, pályaválasztásról 12, a sportolók-ról 39 írás jelent meg.

A diákok kedvenc olvasmánya volt a humoros *Nahát* rovat. Nyelvi ficamokat, visszas megfogalmazásokat tartalmazott. Egy-két példa: „A *Vörös Rébék*ben Arany azt ábrázolja, hogy teszi tönkre a földesúr kasznárja a kisasszonyt.” „Dóry erőszakkal adja hozzá lányát egy főúri ifjúhoz, akinek már volt szeretője.” „Ha mai nyelven fogalmaznám meg, Turi Dani egy nagy menő szoknyapecér volt.” „Azokat a szabályokat, amelyeket a diákok nem tudnak betartani, iskolai szabályzatnak nevezzük.”

A *Gyökerek* az országos diákfolyóiratok versenyén III. díjat nyert.

Külön fejezetet érdemelne a *Gyökerek* román nyelvű közleményeinek ismertetése.

A Gyökerekről

A *Gyökerek* 1966 őszi megjelenését követően rövid idő alatt országos elismerésben részesült. Szinte minden magyar nyelvű újság, folyóirat felfigyelt eredményeire.

Az első szerényebb elismerés már a második számban elhangzott. Tóth Attila XI. E osztályos tanuló köszöntötte: „...amikor iskolánk első újságját köszönhetem, akkor bátran mondhatom, tanulóifjúságunk nagyon régi vágya valósult meg. A *Gyökerek* c. irodalmi folyóirat létrehozói: szervezői, írói a XI. A osztály tanulóinak voltak. Örömmel fogadtuk, hogy az első szám megjelenése után iskolai folyóirattá alakul. [...] Kérem iskolatársainkat és tanárainkat, hogy együtt érezve támogassuk a lap megalapítóit, szervezőit és szerkesztőit munkájukban, hogy a *Gyökerek* minél mélyebbre nyúljanak...” (Tóth A. 1966: 2).

A *Gyökerekről* országos híradást szintén Tóth Attila írt. Írása az *Ifjúmunkás*ban jelent meg: „A második számban már versek is helyet kaptak, és gazdag népköltészeti gyűjtést olvashattunk, amelyet iskolánk tanulói jegyeztek le.” (Tóth A. 1967: 68).

E cikk nyomán a kolozsvári Brassai Sámuel Líceum tanulóinak is felfigyeltek a *Gyökerek*re, és az iskola diákjai nevében Kardos Adrienne és Gyulay Gyöngyi levélben keresték fel a *Gyökerek* szerkesztőit: „A mi diákjaink is egy iskolai folyóirat indításán kínlódnak-bajlódnak, kilincselnek.”

Kölcsönös tájékoztatást és látogatást ajánlanak. (1967. február 4. Kardos Adrienne és Gyulay Gyöngyi levele az iskolai dokumentációs könyvtár irattárában található.) Megállapítják: „Már az a tény, hogy egy magyarul megjelenő diáklap látott napvilágot, sokat jelent számunkra” (Kardos A. – Gyulay Gy. 1967: 69–70).

Februárban már a *Tanügyi Újságban* is lehetett olvasni a *Gyökerek*-ről: „...az első siker mindig ösztönző. A *Gyökerek* szerkesztői már témás számok kihozatalát tervezik: az iskolából kikerült írók, művészek számon tartása mellett Sepsiszentgyörgy környékének népköltészete, Sepsi rajoni népballadák szerepelnek tervükben” (Kapusi G. 1967: 68–69).

Elismerő szavakkal szólt a *Gyökerekről* Tompa Miklós is, a marosvásárhelyi színház igazgatója. Szabó Éva XI. A osztályos tanuló abból az alkalomból kereste fel, hogy Szentgyörgyön rendezte a *Rómeó és Júlia* előadását. Véleményét írásban közölte: „Tehetséges diákokra, jó közösségre és kemény tanári karra vall a *Gyökerek*, és mondhatom, büszkék lehetnek rá, mert az országban működő néhány száz iskolából alig 2–3 dicsekedhet ilyen eredménnyel. Vigyázzatok rá, és minden számért úgy dolgozzatok, mintha az elsőt írnátok. [...] Sok sikert kívánok a *Gyökerek* szerkesztőinek és olvasóinak” (Szabó É. 1967: 70–71).

Veress Dániel az *Előrében* hívta fel a figyelmet a diákfolyóíratra a *Gyökerek* hat számát áttekintve: „Milyen fájdalmas öröm: ifjúságunk túnt Atlantiszaiba merülve, újraélni a tavaszi rügyek fényét és melegét nyomozó nászát” (Veress D. 1967b: 2).

Gálfalvi György az *Ifjúmunkásban* köszöntötte a *Gyökereket*: „mindmáig csak a sepsiszentgyörgyi 1. sz. Líceumból érkezett hozzánk biztató hír, megjelent az iskola folyóirata, a *Gyökerek*. [...] A kezdeményezésért minden dicséretet megérdemelnek mindazok, akik a *Gyökerek* megjelenését elősegítették” (Gálfalvi Gy. 1967: 95–96).

1967-ben már az *Utunkban* is hírül adják a *Gyökerek* megjelenését (Veress D. 1967a). 1968 elején Baróti Pál szintén az *Utunkban* említi a *Gyökereket* (Baróti P. 1968: 1–2).

Czegő Zoltán verssel köszöntötte a *Gyökereket*: „...A százszínű ősz hozzon izmosodást, új ágakat a már országszerte ismert Gyökereknek./ Jókívánásaimat, szerető üdvözetemet tolmácsolja ez a vers, melyet itt küldök. Büszkád, 1967. szeptember 28.

Czegő Zoltán

PERCEK HAJÓIN

Te szólíts Tavasz
millió levéllel
magadnak takard be a testem az arcom.
Ne legyen egyetlen fáradt percem
Mely magadnak lekötve tartson.

Alkossak piros virágot
És erőt a fáradt árnyékok ölére
Lehessek napfény ha késő ősszel
Balladássá hűsül lombjaid vére.

Az Időt járom a percek levél-hajóin
s itt-ott
ábrát vések tarka kikötők falára.

Egy-egy levelet hullass szemeimre
Ha majd egy májusod fáradtan találna.”

(Czegő Z. 1967a: 7–8).

Sütő András Sütő József XI. C osztályos tanulóinak a *Gyökerekről* szólva írta: „...csináljatok jó lapot a *Gyökerekből*. [...] Nagyon jó, hogy van egy lapotok, ezek a *Gyökerek* táplálják a majdani friss hajtásokat... Barátsággal Sütő András. Mvs. 1968. jan. 10.” (Sütő András levele az iskola dokumentációs könyvtára irattárában található.)

Passuth László 1968. I. 14-én *Kedves Gyökerek Szerkesztősége!* megszólítással küldte levelét, és benne a történelmi regények fontosságára hívta fel a diákok figyelmét (Passuth L. 1968: 10–11).

Czegő Zoltán 1968-ban újabb verssel köszöntötte a diákfolyóiratot (Czegő Z. 1968: 11).

Veress Gerzson V. osztályos korában Kányádi Sándorral beszélgetést közölt a *Gyökerekben*. Külön papírra üzenetet is írt a költő. „Szeretettel köszöntöm a *Gyökerek* munkatársait és olvasóit, nagyon szeretnék rend-

szeres olvasótokká válni. Kányádi Sándor. Sepsiszentgyörgy, 1968. április 5” (Veress G. 1968: 12–14).

A világ jobban kitárul a *Gyökerek* olvasói előtt, amikor Elekes Piroska IX. C o. t. levelére a *L’Humanité* szerkesztője, André Wurmser válaszolt: „Kedves Gyermelem! Levele nagyon meghatott. Meglepett, hogy egy romániai magyar kislány ilyen szépen ír franciául. Adja át tanárainak üdvözetem. Itt van egy kis újságcikk, mely gondolom, érdekelni fogja barátait és a *Gyökerek* olvasóit...” (Fordította Elekes Piroska) (Wurmser, A. 1968: 16–17). (A levél eredetije és a küldő fényképe az iskola dokumentációs könyvtára irattárában található).

A kor román költője, Mihai Beniuc verssel köszöntötte a *Gyökerek* olvasóit (Beniuc, M. 1968: 9).

Beke György a *Korunkban* írt a *Gyökerekről*: „Az a terület, ahol a tanár-szerkesztők számára lehetőség kínálkozik a diák-munkatársak irányítására, az az iskolai hagyományok ápolása és a folklórgyűjtés. Ebben is összebeszéltek a szerkesztők, egymással versengenek, hogy ki közöl több frissen gyűjtött népmesét, népdalt, csujogatót. Legtöbb iskolában régi hagyományt folytatnak ezzel” (Beke Gy. 1968: 1345).

A pártoló és biztató levelek, cikkek továbbra is egymást követték, amelyek serkentőleg hatottak a *Gyökerek* további fejlődéséhez.

Illyés Gyula 1975-ben Kolcza Judit XII. A o. tanuló kérésére írt levelet iskolánkba: „Kedves Judit! Épp gyengélkedem, most jöttem ki a kórházból. De oda, nektek, oly távolra tán a gyenge hangot megerősíti a szeretet. Mily tanácsot adhat ma öreg a fiatalnak? Én – visszatekintve – legtöbbit a hűségnek köszönhetek. Hűnek lenni az ifjúság eszményeihez, az anyanyelvhez, a *Gyökerekhez*.” (Illyés Gy. 1975. IV. 10. 2) (Illyés Gyula levele Kolcza Judit-hoz. Eredetije megtalálható az iskola dokumentációs könyvtára irattárában.)

Meg kell említenünk, hogy a különböző sajtótermékekben a *Gyökerekről* szóló írások jelentős részét Faragó József a *Háromszéki népdaladák* kötetének bevezetőjében közölte (Albert E. – Faragó J. 1973: 21).

Népköltészet a *Gyökerekben*

A Székely Mikó Kollégiumban már az iskola megalakulását követő években a háromszéki népköltészeti gyűjtés megkezdődött. Minderről korábban is beszámoltunk (Albert E. 1980: 35–39; 1994: 130–139), legutóbb a

Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve 22. kiadásában (Albert E. 2014: 109–162).

A *Gyökerek* az említett témák mellett jó lehetőséget kínált a háromszéki népköltészet közreadására és a gyűjtés fokozására is. A kezdetben irodalmi alkotások közreadására indult folyóiratban már a második szám megjelenésekor külön rovatban helyet kapott a népköltészet is. Az egymást követő lapszámokban összesen 274 népköltészeti alkotás látott napvilágot. Ebből 174 népballada, 8 közlés népdal, 10 mese, 1 monda, 5 verses levél, 1 anekdota, 3 közlésben 69 közmondás, 6 lakodalmi szokás, 1 közlésben 18 kurjantás, 1 közlésben 24 táncszó, 2 közlésben 8 találós kérdés. A román folklórból: 15 közlés népdalokról, közmondásokról, lakodalmi szokásokról, kurjantásokról, 20 közlés különfélekről: közlemények, különböző népköltészeti alkotások fordítása német, angol, francia, orosz nyelvből magyar, illetve román nyelvre.

Meg kell említenünk, hogy amikor már minden kutató döntő részben lemondott arról, hogy még megtalálható az a *Nyugtatvány*, amelyről Kriza János önéletrajzában írt, hogy 1842-ben előfizetőket gyűjtött a *Vadrózsák* kiadására, akkor Tana Gyula tanuló a *Gyökerek*ben közölte a Bölönben előkerült, 1843-as keltezésű felhívást (Tana Gy. 1978: 47–49). Ezt az írást kibővítve 1979-ben a *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények*ben is megjelentették (Tana Gy. 1979: 59–66).

A tanulók korábbi hagyományt folytatva a helyneveket is gyűjtötték. Berde Mária a *Gyökerek*ben közölte, térképpel együtt, Sepsikőröspatak helyneveit (Berde M. 1978: 61–66). Később kiegészítve Berde Mária Sepsikőröspatak és Fotosmartonos helyneveit a NyIRK-ben is közölte (Berde M. 1979: 225–228). Korábban a Székely Nemzeti Múzeum kiadványában, az *Alutában* Zalán és Feldoboly helyneveit szintén ő közölte (Berde M. 1976–1977: 419–434). Péter Júlia 1979-ben a *Gyökerek*ben tette közzé Bögöz község helyneveit (Péter J. 1979: 69–72).

Az említett verses levelek egyik részére utalás megjelent a Kriza János Néprajzi Társaság Keszeg Vilmos szerkesztette Évkönyvében, 1999-ben (Albert E. 1999: 30–36).

A népköltészetéről szólva meg kell említenünk két tanuló írását is. Az egyik szerzője Veress Olga IX. A o. t.: „Már kisgyermek koromban nagyon boldog voltam, valahányszor nagymamám esténként mesét mondott. Nagyon megszerettem a népköltészeti alkotásokat. Nagy öröömre szolgált, hogy iskolánkban irodalmi folyóirat jelenik meg *Gyökerek* címmel, és hogy

ebben különböző népköltészeti alkotások: balladák stb. jelennek meg. A népballadákat különösen megszerettem. Osztályunk tanulói elhatározták, hogy részt vesznek a *Gyökerek* népköltészeti anyagának gyűjtésében. Osztályunk minden tanulója év végére dolgozatot is készít saját népköltészeti gyűjtéséből” (Veress O. 1967: 44). Tamás Katalin XII. C o. tanuló pedig azt írta: „...az a cél vezetett bennünket, hogy megszeretessük tanulóinkkal a népdalt, népi táncot, a népi muzsikát, megszeretessük tanulóinkkal az ősi népi szokásokat. Iskolánk tanulói tisztában vannak e nemes feladat nehézségeivel, de szívesen vállalják, hiszen már régi hagyomány iskolánkban a népköltészeti kincsek gyűjtése. Konsza Samu *Háromszéki magyar népköltészet* című gyűjteményében sok-sok diákgyűjtő neve szerepel, akik vakációjukat is „feláldozták”, hogy egy-két népdallal, balladával, kurjantással gazdagítsák kedves tanárunk népköltészeti anyagát. Ugyanezt teszik a *Gyökerek* munkatársai is.” [...] Kikerülve az életbe „egy percig sem fogjuk feledni, hogy népünk szeretete, alkotásainak megbecsülése, évszázadok kincseinek feltárása erkölcsi kötelességünk” (Tamás K. 1969: 35–36).

Konsza Samu neve gyakran szerepelt különböző írásokban a háromszéki népköltészet gyűjtése kapcsán. Nyolcvanadik születésnapján tanárok, diákok külön ünnepségen köszöntötték az iskola nyugalmazott tanárát. Tiszteletére a *Gyökerek* külön száma Emlékszámként jelent meg (*Gyökerek* 1967: 10. sz.). Az általános bevezető köszöntőben irodalmat népszerűsítő munkásságáról, a népköltészet kiváló gyűjtőjéről, a nép szellemi kincseinek közlétevéjáról lehetett olvasni. Czegő Zoltán verssel köszöntötte az ünnepet:

ÉJFÉLI LECKE

Konsza Samu tanár úrnak
mély tisztelettel

Léptei előtt a pletykás pocsolják is
Szilenciumba merevednek.

A május még ma is
– Mit tagadjuk –
Könnyelmű csevegésre csábít,
De ő leinti a sugdosó, kósza szeleket,

Hogy csengő visszhanggal a hegyek szólhassanak,
Melyek körül ég felé nőni tanítja most is
Ötven éve elültetett fáit.

December kemény éjszakáján
– Két lázgörbe között – még egyszer
A múlt örvénylő lángjai közt égett...
Hajnalig viselte
Feszés, fekete kabátját:
Még egyszer feleltette az emberiséget.” (Czegő Z. 1967: 11)

Faragó József mint Konsza Samu tanítványa méltatta a kiváló tanár munkásságát. „A székely népköltészet fogalomkörében – írta – Konsza Samu életműve szorosan összeforrott Kriza János, Orbán Balázs, Benedek Elek, Ósz János meg a többi régi jeles gyűjtő nevével.” Kitért arra is, hogy a munkáját szerető tanár bárhová kerül, megtalálja a módját az alkotásnak. Konsza Samu „mély gyökeret eresztett, és oly magasra nő, hogy akik ismerjük, vagy csak hallottunk felőle, szerető tisztelettel nézünk fel rája” (Faragó J. 1967: 12–14). Tanári magatartásáról, igényességéről, az emberek „nemcsak taníthatók, hanem nevelhetők is” hitével Izsák József, Veress Dániel, Salamon Sándor, Beke György írt. Itt jelent meg az ünnepelt írása is, amelyet 1957-ben az akkori iskolai faliújságon lehetett olvasni, *Gyűjtsük népünk dalait* címmel (Konsza S. 1967: 33–35). Konsza Samu az I. világháború idején katonai füzetekből verses leveleket is kimásolt. Ezekből közölt a *Háromszéki magyar népköltészet* című kötetében (Konsza S. –Faragó J. 1957: 541–549). Gyűjtéséből öt mesét és két népdalt román és magyar tanulók fordítottak román nyelvre (*Gyökerek* 1967: 27–32).

Az ünnepi számban mai diákok is bemutatták népköltészeti gyűjteményüket. Megjelent 15 népballada, 2 verses levél és 2 lakodalmi szokás néhány mozzanata.

Az ünnepségen elhangzott beszédek a *Gyökerek* következő számában közölték (*Gyökerek* 1968: 18–60). Itt olvasható Dobolyi László, Albert Ernő, Ion Mitroi, Berde Zoltán, Kelemen József köszöntője, Izsák József levele. A tanulók nevében pedig Jány Edit és Bodó Attila XI. o. tanuló szólt.

Konsza Samu köszönő szavaiban életéről, népköltészeti gyűjtéséről beszélt, s ekkor idézte Petőfi Sándor „Amíg az ember boldog nem volt, meg nem halhat!” sorait (Konsza S. 1968: 37–39).

Konsza Samu 1971. szeptember 15-én, az iskolakezdés napján végleg eltávozott közülünk. Tanárok, diákok búcsúztatták, köszönték mindazt, amit az iskoláért, városunkért, e vidék népköltészetének összegyűjtéséért tett, és kísérték utolsó útjára a nagybaconi temetőbe. Konsza Samuról a 2010-es években életét és munkásságát bemutató füzet is készült, amelyet a család leszármazottja, Konsza Júlia közölt (Konsza J. é. n.). Konsza Júlia összegyűjtötte a családra vonatkozó irattári adatokat, felsorolta Konsza Samu műveit, közölte önéletrajzát is (Konsza S. 2010: 651–668).

2013. szeptember 15-én ünnepélyes keretek között a nagybaconi iskolát Konsza Samu Gimnáziumnak nevezték el.

A majdani kutatónak, aki Konsza Samu életművét összegezi, segítségére lehetnek a következő adatok és hivatkozások: Beke György: Háromszék Krizája. *Tanügyi Újság*. 1957. 8. sz.; Szabó T. Attila: A Háromszéki magyar népköltészet kötetéhez. *Korunk*. 1958. III. évf. 3. 457.; Izsák József: Újból hajtott a Vadrózsák. *Igaz Szó*. 1958. VI. évf. 10. sz. 480–490. Továbbá: a 80 éves Konsza Samu köszöntéséről és későbbi haláláról a romániai magyar sajtó döntő többsége megemlékezett. Összesítő felsorolása a *Háromszéki népballadák* kötetében található (Albert E. – Faragó J. 1973: 20).

A búcsúztató közlemények *Iskolánk a sajtóban* rovatban jelentek meg (*Gyökerek* 1972: 144). Konsza Samu temetéséről a *Gyökerekben* Nagy Sarolta írt (Nagy S. 1972: 100–101).

Népballadák a *Gyökerekben*

A már korábban elkezdett népköltészeti gyűjtést 1954-től Sepsiszentgyörgyön is folytattuk. Ebből a gyűjteményből válogattuk a *Gyökerekben* megjelent balladákat. A közlés jó lehetőségnek mutatkozott egyrészt szépségük, értékük szélesebb körben való bemutatására, másrészt a további gyűjtés serkentésére. Az első összesítésre a gyűjtemény és a *Gyökerek* viszonyáról 1968-ban került sor. Csak a balladákat vizsgálva az akkor készített dolgozatban 117, Háromszéken és Csíkban gyűjtött balladának teljes szövege található, továbbá 320 balladának csak a szokásos adatait soroltuk fel, így 437 népballadáról közöltünk adatokat. Ezen kívül még más változatokra nem térünk ki, mivel kevés eltérést láttunk a változat és a közölt szöveg között. Ebből a gyűjteményből a *Gyökerekben* 59 ballada

már korábban megjelent. Közöttük található a *Molnár Anna (Az elcsalt anyja)*, *Bihari Péterné (A gazdag asszony anyja)*, *A nagy hegyi tolvaj (A zsvány felesége)*, *Diófának három ága (A három árva)* stb. ballada (Albert E. 1968).

A gyűjteménnyel kapcsolatban írta Faragó József az *Utunkban*: „folk-lórgyűjtésünk történetében soha egyetlen iskolai munkaközösségnek sem sikerült ekkora mennyiségű népballadát felhalmoznia. (Összehasonlításként megemlítem, hogy az Akadémia Etnográfiai és Folklor Intézete Kolozsvári Osztályának archívumában a székelyföldi magyar népballadák száma jelenleg 700 felé halad)” (Faragó J. 1969: 9).

A következő állomás a *Háromszéki népballadák* kötet. Ebben a kiadványban 1972-es az utolsó lejegyzési év. Eddig az évig az iskola gyűjteményéből 886 balladáról található adat: teljes szöveggel 425, csak adatokkal felsorolva 461. A *Gyökerekben*, a kötet közreadása után is folyamatosan jelentek meg balladák a diákok gyűjtéséből, így ebben a diákfolyóiratban összesen 174 ballada látott nyomdafestéket.

Összesítő

A *Gyökerekben* megjelent népballadák adatait sorrendben a következőképpen soroltuk fel: csoportosítás a *Háromszéki népballadák* kötet beosztása szerint, a diákfolyóiratban megjelent cím, típusmegnevezés (a kötet szerint, egyes esetekben először közlünk típuscímet), a *Gyökerek* Gy jelöléssel, folyamatos sor- és oldalszáma, a közlő neve és életkora, a gyűjtő neve, a gyűjtés helye és ideje, hiányában h. n., é. n., gy. n. rövidítéssel, a végén H betűvel jelöltük, ha megjelent a *Háromszéki népballadák* kötetben, közöltük a kötetben jelölt sorszámot is. Cs betűvel jelöltük, ha a *Halálra táncoltatott leány. Csiki népballadák* kötetben jelent meg.

Háromszéki népballadák

Klasszikus népballadák

1. *A nagy bécsi torony (A falba épített feleség)* Gy: 44. sz. 117–118. Közlő: Dima Gyuláné Ruzsa Lujza, 49 éves. Gyűjtő: A tábor tagjai. Kisborosnyó, 1979.

2. *Elindult egy jó katona (Az elcsalt anya)* Gy: 10. sz. 60. Közlő: Ambur Jánosné Balogh Julianna, 58 éves. Gyűjtő: Albert Ernő. Sepsiszentgyörgy, 1968. Másodszor: Gy: 25. sz. 49. H: 1. sz.
3. *Molnár Anna (Az elcsalt anya)* Gy: 27. sz. 64. Közlő: Tankó Vilmos, é. n. Gyűjtő: Bíró Zoltán XII. o. t. Árkos, 1970. H: 2. sz.
4. *Szegény koldus asszony (A gazdag asszony anyja)* Gy: 2. 14–15. Közlő: Bogdán Ferencné Baló Róza, 61 éves. Gyűjtő: Páll Erzsébet XI. o. t. Oltszem, 1963. Másodszor: Gy: 25. sz. 48–49. H: 9. sz.
5. *A nagy híres tolvaj (A zsvány felesége)* Gy: 13. sz. 64. Közlő: Molnár Sándorné Bereczki Borbála, 53 éves. Gyűjtő: Molnár Károly IX. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1964. Másodszor: Gy: 25. sz. 46. H: 10. sz.
6. *Sárighasú kígyó (A szeretet próbája)* Gy: 41. sz. 59. Közlő: Királyné Molnár Teréz, 81 éves. Gyűjtő: Kelemen Klára X. o. t. Kézdialmás, 1976.
7. *Sárighasú kígyó (A szeretet próbája)* Gy: 42. sz. 54–55. Közlő: Gerebenes Éva é. n. Gyűjtő: Nagy Előd IX. o. t. Réty, 1975.
8. *Sárighasú kígyó (A szeretet próbája)* Gy: 44. sz. 119. Közlő: Góga Józsefné Ruzsa Klára, 79 éves. Gyűjtő: A tábor tagjai. Kisborosnyó, 1979.
9. *Kicsi csobánka (A hagyakozó pásztor)* Gy: 41. sz. 60. Közlő: Szász Béláné Baka Anna, 45 éves. Gyűjtő: Tubák István IX. o. t. Esztelnek, é. n.
10. *Kicsi csobánka (A hagyakozó pásztor)* Gy: 41. sz. 61. Közlő: Bokor Vince, 21 éves. Gyűjtő: Albert Levente, László Zsolt, Veress Katalin IX. o. t. Polyán, é. n. (1974).
11. *Három árva (A három árva)* Gy: 13. sz. 65. Közlő: Bölöni Margit, 53 éves. Gyűjtő: Molnár Károly IX. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1964.
12. *Három árva (A három árva)* Gy: 13. sz. 66. Közlő: Daczó Ilona, 32 éves. Gyűjtő: Molnár Károly IX. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1964.
13. *Diófának három ága (A három árva)* Gy: 15. sz. 120. Közlő: Hamar Anna, 15 éves, Gyűjtő: Veress Ibolya IX. o. t. Sepsikőröspatak, 1968. Másodszor: Gy: 25. sz. 46.
14. *Három árva (A három árva)* Gy: 21. sz. 32. Közlő: Gáspár József, 17 éves. Gyűjtő: Krájinik Katalin IX. o. t. Sepsikőröspatak, 1969.
15. *Három árva (A három árva)* Gy: 42. sz. 54. Közlő: Balázs Jenő és felesége, é. n. Gyűjtő Nagy Előd IX. o. t. Nagyborosnyó, 1976.

16. *Diófának három ága (A három árva)* Gy: 44. sz. 120. Közlő: Bódi Ágnes, 74 éves. Gyűjtő: Nagy Levente IX. o. t. Szentiván, 1980.
17. *Dombra építettem házat (A három árva)* Gy: 44. 121. Közlő: Kozák Vilma, 8 éves. Gyűjtő: Nagy Erika IX. o. t. Komolló, 1980.
18. *Szegszádi Mariska (A halálra táncoltatott leány)* Gy: 6. sz. 73. Közlő: Józsa Erzsébet, 38 éves. Gyűjtő: Molnár Károly IX. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1964. H: 52. sz.
19. *Jó estét, jó estét (A halálra táncoltatott leány)* Gy: 10. sz. 45. Közlő: Kádár József, 50 éves. Gyűjtő: Deáky Béla X. o. t. Zalán, 1957. Másodsor: Tollasné asszony leánya címen Gy: 25. sz. 48. H: 55. sz.
20. *Tollas Erzsi (A halálra táncoltatott leány)* Gy: 23–24. sz. 44. Közlő: Fazakas Anna, 69 éves. Gyűjtő: Péli Mihály X. o. t. Páva, 1969.
21. *Szeglédi Mariska (A halálra táncoltatott leány)* Gy: 30. sz. 91. Közlő: Kisgyörgy Mihályné Beke Irma, 35 éves. Gyűjtő: Bíró Zoltán XII. o. t. Árkos, 1970. H: 44. sz.
22. *Jó estét, jó estét (A halálra táncoltatott leány)* Gy: 30. sz. 92. Közlő: Igyártó Irma, 42 éves. Gyűjtő: Krausz Ildikó IX. o. t. Papolc, 1968. H: 47. sz.
23. *Szegvári Mariska (A halálra táncoltatott leány)* Gy: 44. sz. 122. Közlő: Kozma János, é. n. Gyűjtő: Kozma Judit IX. o. t. Bölön, 1980.
24. *Landorvány Ilona (A megesett leány)* Gy: 30. sz. 89–90. Közlő: Román Jánosné Nedelka Erzsébet, 60 éves. Gyűjtő: Román Rudolf IX. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1968. H: 31. sz.
25. *Tollas Mariska (A kedvese után haló legény)* Gy: 30. sz. 90. Közlő: Kászoni Dénesné Rizotti Mária, 70 éves. Gyűjtő: Péli Mihály X. o. t. Felsőcsernáton, 1968. H: 39. sz.
26. *Londovány Ibolya (A kedvese után haló legény)* Gy: 44. sz. 124. Közlő: Kolumbán Emma, 47 éves. Gyűjtő: Kolumbán Sándor IX. o. t. Székelyszáldobos, 1980.
27. *Fehér László (A halálraitélt húga)* Gy: 10. sz. 46–47. Közlő: Zsigmond Dénes, 48 éves. Gyűjtő: Zsigmond Mária X. o. t. Magyarhermány, 1957.
28. *Fejér László (A halálraitélt húga)* Gy: 12. sz. 80–82. Közlő: Ambrus Jánosné Balogh Julianna, 58 éves. Gyűjtő: Albert Ernő. Sepsiszentgyörgy, 1968. H: 57. sz.

- 29.** *Fejér László (A halálraitélt húga)* Gy: 17. sz. 96–98. Közlő: Ambrus Jánosné Balogh Júlianna, 58 éves. Gyűjtő: Albert Ernő. Sepsiszentgyörgy, 1968. H: 57. sz.
- 30.** *Fejér Anna (A halálraitélt húga)* Gy: 21. sz. 34. Közlő: Szócs Zsuzsanna, 72 éves. Gyűjtő: Kovács Sándor IX. o. t. Bereck, 1968. H: 65. sz.
- 31.** *Fehér László (A halálraitélt húga)* Gy: 32–33. sz. 108. Közlő: Bíró Julianna, é. n. Gyűjtő: Albert Etele I. évf. (IX). o. t. Kökös, 1971.

Történeti, bujdosó- és rabénekek

- 32.** *Bolthajtásos az én szobám (A rab – Szilaj csikó nem eladó)* Gy: 30. sz. 95. Közlő: Pinti Miklós, kb. 26 éves. Gyűjtő: Szabó Sándor IX. o. t. Sepsikőröspatak, 1968. H: 81. sz.
- 33.** *Bolthajtásos az én szobám (A rab)* Közlő: Csutak Gizella, 23 éves. Gyűjtő: Kiss Katalin IX. o. t. Gidófalva, 1970. H: 82. sz.
- 34.** *Váradi József (Váradi József, Rófainé)* Gy: 32–33. sz. 109. Közlő: Fogadós Andrásné Kisgyörgy Rozália, 72 éves. Gyűjtő: Kölczé György IX. o. t. Málnás, 1972. H: 71. sz.
- 35.** *Dancsuj Dávid (Bodok felett vagyom...)* Gy: 35. sz. 89. Közlő: Benedek Józsefné Bartha Ilka, 56 éves. Gyűjtő: Karácsony József IX. o. t. Bodok, 1972. H: 74. sz.
- 36.** *Farkas Márton (A bánatos útra induló kedves)* Gy: 2. sz. 17–18. Közlő: Bodoli Sándorné énekes füzetéből, 72 éves. Gyűjtő: Milosovits Mária IX. o. t. Uzon, é. n.
- 37.** *Elment az én babám (Elment...)* Gy: 30. sz. 96. Közlő: Bálint Istvánné Witeg Emma, 76 éves. Gyűjtő: Szőke György IX. o. t. Sepsikőröspatak, 1967. H: 90/A. sz.

Betyárballadák

- 38.** *Bogár Imre (Lova lába megbotlott)* Gy: 42. sz. 50. Közlő: Benedek Ferenc füzetéből. Nagybacon. Jankó Vince, 18 éves. Jászberény, 1913.
- 39.** *Bogár Imre (Zavaros a Tisza)* Gy: 12. sz. 78–79. Közlő: Bartos Julianna, 18 éves. Gyűjtő: Albert Ernő. Sepsiszentgyörgy, 1968. H: 97. sz.

40. *Dobos Gábor (Betyár volt)* Gy: 35. sz. 90. Közlő: Barabás Kálmánné, 79 éves. Gyűjtő: Demeter Lajos IX. o. t. Sepsikőröspatak, 1970.
41. *Esik eső, csepereg (Lova lába megbotlott)* Gy: 10. sz. 61. Közlő: Fazakas Katalin, kb. 35 éves. Gyűjtő –. Sepsiszentgyörgy, 1967.
42. *Rózsa Sándor (Lova lába megbotlott)* Gy: 14. sz. 105. Közlő: Török Zsuzsa, 56 éves. Gyűjtő: Veress Olga IX. o. t. Sepsiszentgyörgy, é. n.
43. *Török Márton (Török Márton – Lova lába megbotlott)* Gy: 16. sz. 54. Közlő: Bartha György füzetéből. Gyűjtő: Albert Ernő. Háromszék, 1883. H: 125. sz.
44. *Nem messze van ide Kismargita (Kismargita)* Gy: 27. sz. 65. Közlő: Rápolti István, 60 éves. Gyűjtő: Kocsis Rozália IX. o. t. Szotyor, 1970. H: 120. sz.
45. *Tisza partján elaludtam (Itt az utazólevelem)* Gy: 30. sz. 99. Közlő: Barabás Imréné, 44 éves. Gyűjtő: Veress Olga IX. o. t. Kézdikóvár, 1968. H: 114. sz.
46. *Csütörtökön virradóra (Szilaj csikó nem eladó)* Gy: 43. sz. 63. Közlő: –. Gyűjtő: Nagy István XI. o. t. h. n.
47. *Rózsa Sándor (Megüzentem a bírónak)* Gy: 42. sz. 57. Közlő: Sándor Gyula füzetéből, Kovászna, 1909.
48. *Rózsa Sándor (Esik eső)* Gy: 30. sz. 97. Közlő: Török Ágnes, 79 éves. Gyűjtő: Veress Olga IX. o. t. Kézdikóvár, 1968.
49. *Rózsa Sándor az erdőben (Be is lóttek az ablakon)* Gy: 30. sz. 99. Közlő: Bodali Sándorné, 72 éves. Gyűjtő: Veress Gyula XII. o. t. Uzon, 1970.
50. *Bakony erdő gyászba van (Rózsa Sándor)* Gy: 30. sz. 98. Közlő: Dávid Tivadarné, 55 éves. Gyűjtő: Nagy Zsuzsanna IX. o. t. Kálnok, 1968. H: 148. sz.
51. *Bakony erdő gyászba van (Rózsa Sándor)* Gy: 32–33. sz. 107. Közlő: Barabás Kálmánné, 79 éves. Gyűjtő: Demeter Lajos III. évf. (XI). o. t. Sepsikőröspatak, 1970.
52. *Rózsa Sándor (Rózsa Sándor–Nem bántjuk mi a szegényt)* Gy: 13. sz. 68. Közlő: Józsa Erzsébet, 38 éves. Gyűjtő: Molnár Károly IX. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1964.
53. *Az aradi csárda (Nem bántjuk mi a szegényt)* Gy: 30. sz. 98. Közlő: Sándor György, 61 éves. Gyűjtő: Kiss Katalin IX. o. t. Gidófalva, 1969. H: 158. sz.

- 54.** *Fábián nótája (A betyárrá lett szökött katona)* Gy: 42. sz. 57. Közlő: Sándor Gyula füzetéből. Kovászna, 1909.

Új balladák

- 55.** *Megöltek egy legényt (A megszólaló halott)* Gy: 3. sz. 32. Közlő: Jungvert Mária, 43 éves. Gyűjtő: Herbst István IX. o. t. Sepsibükszád, 1964.
- 56.** *Megöltek egy legényt (A megszólaló halott)* Gy: 8. sz. 56. Közlő: K. Kiss Zsuzsanna, 65 éves. Gyűjtő: Páll Erzsébet XI. o. t. h. n., 1963.
- 57.** *Megöltek egy legényt (A megszólaló halott)* Gy: 27. sz. 63. Közlő: Bardóczy Nándorné, é. n. Gyűjtő: –. Kézialbis, 1969.
- 58.** *Megöltek egy legényt (A megszólaló halott)* Gy: 30. sz. 93. Közlő: Veress Bernád, 37 éves. Gyűjtő: Erdő Judit X. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1968.
- 59.** *Megöltek egy legényt (A megszólaló halott)* Gy: 30. sz. 94. Közlő: Veress Erzsébet, 25 éves. Gyűjtő: Román Rudolf IX. o. t. Réty, 1969. H: 166. sz.
- 60.** *Megöltek egy fiút (A megszólaló halott)* Gy: 10. sz. 49. Közlő: Csurulya Irma, 17 éves. Gyűjtő: Jakabffy Erzsébet X. o. t. Lemhény, 1957.
- 61.** *Juhász, juhász, szegény juhászlegény (Alku – Leégett a cserény)* Gy: 30. sz. 100–101. Közlő: Veress Bernád, 37 éves. Gyűjtő: Erdő Judit IX. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1968.
- 62.** *Domboldalon van két juhászlegény (Alku – Leégett a cserény)* Gy: 44. sz. 127. Közlő: Giligor Pál, 37 éves. Gyűjtő: Giligor Lujza IX. o. t. Alsócsernáton, é. n.
- 63.** *Leégett a botfalusi cukorgyár (Leégett a gyár)* Gy: 35. sz. 96. Közlő: Demeter Gézané Barabás Eszter, 52 éves. Gyűjtő: Solymosi Károly IX. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1972. H: 186. sz.
- 64.** *Szabó Vilma bement a gőzmalomba (A malomba esett leány)* Gy: 11. sz. 71–72. Közlő: Kolozsi Anna, 44 éves. Gyűjtő: Jakabffy Erzsébet X. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1957.
- 65.** *Göndör Lidi (A malomba esett leány)* Gy: 3. sz. 35. Közlő: Kurta Jolán, 42 éves. Gyűjtő: Kurta Jolán IX. o. t. h. n., 1964.

66. *Kiss Mariska (A cséplőgépbe esett leány)* Gy: 35. sz. 97. Közlő: Ince Ágostonné Magyar Krisztina, 62 éves. Gyűjtő: Izsák V. Vilma IX. o. t. Kézdimárkosfalva, 1972. H: 280. sz.
67. *Szabó Anna (A cséplőgépbe esett leány)* Gy: 27. sz. 66. Közlő: Marháti Ibolya, 13 éves. Gyűjtő: Páll Júlia IX. o. t. Lécfalva, 1966.
68. *Kispej Lajos (A cséplőgépbe esett legény)* Gy: 23–24. sz. 42. Közlő: Teleki Borbála, 53 éves. Gyűjtő: Péli Mihály X. o. t. Páva, 1969.
69. *Páll Lajos (A cséplőgépbe esett legény)* Gy: 3. sz. 34–35. Közlő: Marháti Jánosné, 38 éves. Gyűjtő: Németh Ágnes. Lécfalva, 1964. Másodsor: Páll Lajoska Gy: 25. sz. 47.
70. *Pál Lajoska (A cséplőgépbe esett legény)* Gy: 30. sz. 103. Közlő: Nagy Anna, 64 éves. Gyűjtő: Nagy Gyula IX. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1967.
71. *Szendre báró leánya (A bárókisasszony)* Gy: 7. sz. 113. Közlő –. Gyűjtő: Páll Erzsébet XI. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1963.
72. *Szendre báró (A bárókisasszony)* Gy: 10. sz. 52–53. Közlő: Zsigmond Dénes, 48 éves. Gyűjtő: Zsigmond Mária X. o. t. Nagybacon, 1957.
73. *Szépen legel a báróné gulyája (A bárókisasszony)* Gy: 16. sz. 53. Közlő: Bartha György füzetéből. Gyűjtő: Albert Ernő. Háromszék, 1883.
74. *Kinn a pusztán van egy nyárfa magába (A bárókisasszony)* Gy: 30. sz. 101–102. Közlő: Veress Bernád, 37 éves. Gyűjtő: Erdő Judit IX. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1968. H: 192. sz.
75. *Túl a Tiszán, a szentréti határban (A bárókisasszony)* Gy: 30. sz. 102. Közlő: Fogarasi István, 65 éves. Gyűjtő: Simon Éva IX. o. t. Torja, 1969.
76. *Endre báró leánya (A bárókisasszony)* Gy: 44. sz. 125. Közlő: Kolumbán Emma, 47 éves. Gyűjtő: Kolumbán Sándor IX. o. t. Székelyszáldobos, 1980.
77. *A szendrei határban (A tisztartó leánya)* Gy: 9. sz. 37–38. Közlő: Szász Gergelyné, 52 éves. Gyűjtő: Csorja Incze Katalin IX. o. t. Papolc, 1967.
78. *Kéri pusztán (A tisztartó leánya)* Gy: 16. sz. 52. Közlő: Bartha György füzetéből. Gyűjtő: Albert Ernő. Háromszék, 1883. H: 200. sz.
79. *Szabó Gyula (A meggyilkolt szerető)* Gy: 10. sz. 48–49. Közlő: Csurulya Imre, 17 éves. Gyűjtő: Jakabffy Erzsébet X. o. t. Lemhény, 1957.

- 80.** Szabó Gyula (*A meggyilkolt szerető*) Gy: 10. 57–58. Közlő: Török Ágnes, 79 éves. Gyűjtő: Veress Olga IX. o. t. Kézdivárad, 1967.
- 81.** Horvát Jolán (*A meggyilkolt szerető*) Gy: 8. sz. 57. Közlő Nagy B. Rozália é. n. Gyűjtő: Páll Erzsébet XI. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1963.
- 82.** Fince Mihály (*A meggyilkolt szerető*) Gy: 35. sz. 91. Közlő: Szabó Lázárné Sánta Borbála, 84 éves. Gyűjtő: Veress Sára IX. o. t. Zalán, 1972. H: 215. sz.
- 83.** Barna Jancsi (*Az anyagyilkos fiú*) Gy: 7. sz. 112. Közlő: Csákány Sára, 16 éves. Gyűjtő: Páll Erzsébet XI. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1963.
- 84.** Barna Jancsi (*Az anyagyilkos fiú*) Gy: 10. sz. 51–52. Közlő: Kész Ilona énekes füzetéből. Gyűjtő: Fazakas Irén IX. o. t. Málnás, 1967.
- 85.** Barna Jancsi (*Az anyagyilkos fiú*) Gy: 10. sz. 54. Közlő: Kocsis Emma, 45 éves. Gyűjtő: Csorja Incze Katalin IX. o. t. Papolc, é. n. (1967).
- 86.** Barna Jancsi (*Az anyagyilkos fiú*) Gy: 11. sz. 70–71. Közlő Both Anna, 81 éves. Gyűjtő: Kakas Éva IX. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1967.
- 87.** Barna Jóska (*Az anyagyilkos fiú*) Gy: 42. sz. 51. Közlő: Benedek Ferenc füzete, Jankó Vince, Nagybacon. Jászberény, 1913.
- 88.** Gyula Bandi (*Felesége gyilkosa*) Gy: 3. sz. 33–34. Közlő: Zerkula Róza, 38 éves. Gyűjtő: Csósz Vilma XI. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1967. H: 235. sz.
- 89.** Gyuri Bandi (*Felesége gyilkosa*) Gy: 35. sz. 101. Közlő: Balog Kálmánné, 82 éves. Gyűjtő: Balogh Ildikó IX. o. t. Réty, 1972. H: 236. sz.
- 90.** Erdélyi Jóska (*Barátja gyilkosa*) Gy: 35. sz. 92–93. Közlő: Miksán Erzsébet, 29 éves. Gyűjtő: Szilágyi Attila IX. o. t. Maksa, 1972. H: 233. sz.
- 91.** Szabó Vilma (*A gyermekgyilkos anya*) Gy: 6. sz. 74. Közlő: Somogyi Béla, 68 éves. Gyűjtő: Dávid Hajnal XI. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1963.
- 92.** Szabó Vilma (*A gyermekgyilkos anya*) Gy: 10. sz. 50–51. Közlő: Péter Etelka é. n. Gyűjtő: Dávid Zsuzsanna IX. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1967.
- 93.** Szabó Vilma (*A gyermekgyilkos anya*) Gy: 10. sz. 57. Közlő: Török Ágnes 73 éves. Gyűjtő: Veress Olga IX. o. t. Kézdivárad, 1967.
- 94.** Szabó Vilma (*A gyermekgyilkos anya*) Gy: 10. sz. 59. Közlő: Csorja Katalin, 62 éves. Gyűjtő: Csorja Incze Katalin IX. o. t. Papolc, é. n. (1967).

95. Szabó Vilma (*A gyermekgyilkos anya*) Gy: 26. sz. 68. Közlő: Nagy Anna, 64 éves. Gyűjtő: Nagy Gyula IX. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1967.
96. Szabó Vilma (*A gyermekgyilkos anya*) Gy: 42. sz. 52–53. Közlő: Benedek Ferenc füzete, Nagybacon, 1912.
97. Molnár Kata (*A gyermekgyilkos anya*) Gy: 10. sz. 50. Közlő: Székely Erzsébet, 68 éves. Gyűjtő: Bogdán Anikó IX. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1967.
98. Erdő, erdő, kerek erdő (*Az apagyilkos lányok*) Gy: 35. sz. 96. Közlő: Székely Jánosné Rápolti Borbála, 57 éves. Gyűjtő: Lakos Katalin IX. o. t. Szotyor, 1971. H: 241. sz.
99. A kocsmáros (*Pápainé*) Gy: 30. sz. 104. Közlő: Kocsis Erzsébet, 65 éves. Gyűjtő: Krausz Ildikó IX. o. t. Papolc, 1969. H: 255. sz.
100. Szarvas István (*A meggyilkolt kocsmáros-család*) Gy: 15. sz. 123. Közlő: Molnár Kelemen, 55 éves. Gyűjtő: Székely Ildikó IX. o. t. Kézdiszentlélek, 1968.
101. Szarvas István (*A meggyilkolt kocsmáros-család*) Gy: 42. sz. 51–52. Közlő: Jankó Vince. Benedek Ferenc füzete, Nagybacon. Jászberény, 1913.
102. Sugár Jankó (*A kiirtott család*) Gy: 35. sz. 99. Közlő: Magyarai Lászlóné Nyáguly Gizella, 43 éves. Gyűjtő: Sáros Csilla IX. o. t. Bardóc, 1972. H: 319. sz.
103. Barna legény (*Kórházban*) Gy: 12. sz. 83. Közlő: Fazakas Katalin, 28 éves. Gyűjtő: Erdő Judit IX. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1968.
104. Erős Vilmos (*Kórházban*) Gy: 22. sz. 38–39. Közlő: Ráduly Árpádné, 27 éves (füzethől) Gyűjtő: Kozma Lidia IX. o. t. Zágón, 1969. H: 265. sz.
105. Beteg vagyok (*Kórházban*) Gy: 42. sz. 56. Közlő: Gerebenes Éva, é. n. Gyűjtő: Nagy Előd IX. o. t. Réty, 1976.

Helyi balladák

106. Hallod, pajtás, Szemerían mi történt? (*A meggyilkolt postáslegény*) Gy: 35. sz. 93. Közlő: Pakucs Andrásné Bodó Rozália, 73 éves. Gyűjtő: Salamon Árpád IX. o. t. Réty, 1972. H: 308. sz.
107. Hallod, pajtás. (*A meggyilkolt postáslegény*) Gy: 41. sz. 62. Közlő: Mike Györgyné Kelemen Berta, 78 éves. Gyűjtő: Tubák István IX. o. t. Esztelnek, é. n.

- 108.** *Varga Mihály (Hallották-e...?)* Gy: 21. sz. 33. Közlő: Antalka Györgyné, é. n. Gyűjtő: Fogarasi Edit IX. o. t. Sepsibükszád, 1969.
- 109.** *Kiss FABIÁN (Hallottad-e...?)* Gy: 35. sz. 97. Közlő: Baksa Mihály, 65 éves. Gyűjtő: Bódi Ibolya IX. o. t. Lemhény, 1972. H: 350. sz.
- 110.** *Árok Balázs (Tudjátok-e...?)* Gy: 32–33. sz. 110. Közlő: Mészáros B. Albert, 58 éves. Gyűjtő: Albert Ernő. Kézdivásárhely, 1971.
- 111.** *Gáspár Károly (Hallod, pajtás...?)* Gy: 22. sz. 42. Közlő: Olosz Mihályné, 82 éves. Gyűjtő: Kozma Lídia IX. o. t. Zágon, 1969. H: 362. sz. Másodszor: Gy: 25. sz. 47.
- 112.** *Bartis Anna (Hallod, pajtás...?)* Gy: 30. sz. 106. Közlő: Varga Ágnes, 63 éves. Gyűjtő: Román Rudolf IX. o. t. Réty, 1969.
- 113.** *Puskás Vilmos (Hallod, pajtás...?)* Gy: 35. sz. 98. Közlő: Salamon Árpádné Pakucs Irma, 42 éves. Gy: Salamon Árpád IX. o. t. Réty, 1972. H: 364. sz.
- 114.** *Megöltem egy legényt (A bujdosó gyilkos)* Gy: 15. sz. 119. Közlő: Akácós Józsefné Nyerges Irma, 47 éves. Gyűjtő: Veress Ibolya IX. o. t. Sepsikőröspatak, 1968. H: 341. sz. Másodszor: Gy: 26. sz. 67.
- 115.** *Fosztó Jani emlékére (A meggyilkolt családapa)* Gy: 15. sz. 125. Közlő: Bíró Lászlóné, 50 éves. Gyűjtő: Szabó Sándor IX. o. t. Zalán, 1968. H: 303. sz. Másodszor: Gy: 30. sz. 106.
- 116.** *Ledán Laji (A meggyilkolt apa)* Gy: 35. sz. 94. Közlő: Rétyi János, 73 éves. Gyűjtő: Benkő Edit IX. o. t. Illyefalva, 1972. H: 365. sz.
- 117.** *Kiss Lajoska (Tetemrehívás)* Gy: 35. sz. 92. Közlő: Fényes Miklós-né, 82 éves. Gyűjtő: Izsák Vilma IX. o. t. Kézdimárkosfalva, 1972. H: 213. sz.
- 118.** *Györke János (A meggyilkolt családapa)* Gy: 30. sz. 87–88. Közlő: –. Gyűjtő: Kádár Gyula III. évf. (XI.) o. t. Aldoboly, 1971. H: 301. sz.
- 119.** *Györke János (A meggyilkolt családapa)* Gy: 41. sz. 62. Közlő: Szabó Dávidné Köpe Róza, 64 éves. Gyűjtő: Szabó Edit IX. o. t. Uzon, é. n.
- 120.** *Pál Sándorka (Vérét vették)* Gy: 15. sz. 124. Közlő: Bartos László, 56 éves. Gyűjtő: Székely Ildikó IX. o. t. Kézdiszentlélek, 1968. H: 361. sz.
- 121.** *Váncsa Jancsi (Az apagyilkos legény)* Gy: 4. sz. 55–56. Közlő: Mezei Gábor 58 éves. Gyűjtő: Módi Katalin X. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1963. (Kétes) H: 318. sz. Másodszor: Gy: 25. sz. 46–47.
- 122.** *Váncsa Jancsi (Az apagyilkos legény)* Gy: 10. sz. 55. Közlő: Máthé Ilona, 70 éves. Gyűjtő: Kakas Éva IX. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1967. H: 317. sz.

- 123.** *Váncsa Jancsi (A felakasztott gyilkos)* Gy: 4. sz. 57–58. Közlő: Németh András, 50 éves. Gyűjtő: Lepedus Ida X. o. t. Sepsiszentkirály, 1963. H: 335. sz.
- 124.** *Györgybíró Áron (A vízbe fúlt legény)* Gy: 4. sz. 58–59. Közlő: Somogyi Béla, 68 éves. Gyűjtő: Dávid Hajnal X. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1963.
- 125.** *Szakács Gyuri (A vízbe fúlt legény)* Gy: 35. sz. 94. Közlő: Mihály Jánosné Nyeső Erzsébet, 62 éves. Gyűjtő: Páll Barna IX. o. t. Málnás, 1972.
- 126.** *Miklós Judit (A vízbe fúlt leány)* Gy: 35. sz. 95. Közlő: Nyáguly Márton, 73 éves. Gyűjtő: Ráduly Ilona IX. o. t. Mikóújfalu, 1972. H: 398. sz.
- 127.** *Kádár Jancsi (Az öngyilkos legény)* Gy: 6. sz. 72. Közlő: Sükösd Ferencné Kovács Erzsébet, kb. 75 éves. Gyűjtő: Dávid Hajnal X. o. t. Sepsiszentkirály, 1963. H: 382. sz.
- 128.** *Ma két hete (Az öngyilkos leány)* Gy: 30. sz. 105. Közlő: Dani Gergelyné Hollanda Mária, 73 éves. Gyűjtő: Dani Árpás IX. o. t. Lemhény, 1968. H: 387. sz.
- 129.** *Károly Anis (A letartóztatott leány)* Gy: 26. sz. 68. Közlő: Bardóczy Sándorné, 70 éves. Gyűjtő: Gábor Annamária IX. o. t. Kézdiabícs, 1969.
- 130.** *Téglás Marika (A meggyilkolt leány)* Gy: 32–33. sz. 110. Közlő: Bálint György, 50 éves. Gyűjtő: Bedő György IX. o. t. Kálnok, 1971. H: 311. sz.
- 131.** *Bartis Anna (A meggyilkolt leány)* Gy: 41. sz. 63. Közlő: Fiser Istvánné Bartók Erzsébet, é. n. Gyűjtő: Tubák István X. o. t. Esztelnek, é. n.
- 132.** *Zavaros az Olt (Bíró Jóska – A megölt leány)* Gy: 35. sz. 91. Közlő: Csia Árpádné Benke Katalin, 43 éves. Gyűjtő: Csia Árpád IX. o. t. Barátos, 1970. H: 338. sz.
- 133.** *Kicsi Maris (Az öngyilkos leány)* Gy: 35. sz. 100. Közlő: Bálint Ferencné Kis Rozália, 86 éves. Gyűjtő: Bitay Erika IX. o. t. Dálnok, 1972. H: 395. sz.
- 134.** *Kovács Mária (Az öngyilkos leány)* Gy: 41. sz. 61. Közlő: Kelemen Ferencné Szígyártó Zsuzsanna, 78 éves. Gyűjtő: Szabó Edit IX. o. t. Uzon, é. n.

- 135.** *Kollektor Ida (Az egymásért haló szerelmesek)* Gy: 12. sz. 84. Közlő: Kónya Erzsébet, 64 éves. Gyűjtő: Csorja Incze Katalin IX. o. t. Papolc, 1968.
- 136.** *Katona Ida (Az egymásért haló szerelmesek)* Gy: 12. sz. 85–86. Közlő: Boros Rozália, 68 éves. Gyűjtő: Pál Julianna IX. o. t. Lécfalva, é. n.
- 137.** *Katona Mihály (Az egymásért haló szerelmesek)* Gy: 35. sz. 95. Közlő: Csia Antalné Albert Rozália, kb. 65 éves. Gyűjtő: Csia Árpád IX. o. t. Barátos, 1972. H: 423. sz.
- 138.** *Ferenc Károly (Az idő rövidre volt mérve – A fától megütött legény)* Gy: 4. sz. 59–60. Közlő: Józsa Erzsébet, 38 éves. Gyűjtő: Molnár Károly IX. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1964.
- 139.** *Ferencz Károly (Az idő rövidre volt mérve – A fától megütött legény)* Gy: 4. sz. 60–61. Közlő: Máthé Ilona, 58 éves. Gyűjtő: Molnár Károly IX. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1964. H: 406. sz.
- 140.** *Ferencz Károly (Az idő rövidre volt mérve – A fától megütött legény)* Gy: 30. sz. 106. Közlő: Hamar Lajosné Ilyés Irma, 29 éves. Gyűjtő: Veress Ibolya IX. o. t. Sepsikőröspatak, 1968. H: 408. sz.
- 141.** *Bartha Pali (Az idő rövidre volt mérve)* Gy: 9. sz. 35. Közlő: Kerekes Pálné, 28 éves. Gyűjtő: Veress Olga IX. o. t. Futásfalva, 1967. H: 370. sz. Másodsor: Gy: 14. sz. 106. Harmadsor: Gy: 30. sz. 107.
- 142.** *Baróthi János (Az idő rövidre volt mérve)* Gy: 11. sz. 72. Közlő: Csurulya Irma, 17 éves. Gyűjtő: Jakabffy Erzsébet X. o. t. Lemhény, 1957.
- 143.** *Horváth Miklós, mit gondoltál? (...mit gondoltál? – Bánatos útra indultam)* Gy: 9. sz. 36–37. Közlő: Kerekes Pálné, 28 éves. Gyűjtő: Veress Olga IX. o. t. Futásfalva, 1967.
- 144.** *Molnár Gyurka (...mit gondoltál? – A halállal kezét fogtam)* Gy: 25. sz. 45. Közlő: Gáspár Ferenc, 75 éves. Gyűjtő: Pusztai Miklós IX. o. t. Zalanpatak, 1969. H: 325. sz.
- 145.** *Oláh Ignác (...mit gondoltál?)* Gy: 35. sz. 100. Közlő: Köpe Géza, 42 éves. Gyűjtő: Csiszér Csilla IX. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1972. H: 356. sz.
- 146.** *Veress Dénes (...mit gondoltál? – Béküljünk meg)* Gy: 35. sz. 98. Közlő: Csia Árpádné Albert Róza, kb. 65 éves. Gyűjtő: Csia Árpád IX. o. t. Cófalva, 1972. H: 358. sz.

147. *Kovács Albert (...mit gondoltál? – Erdőre indultál)* Gy: 35. sz. 99. Közlő: Nagy Dezsóné, 78 éves. Gyűjtő: Izsák V. Vilma IX. o. t. Kézdimárkosfalva, 1972. H: 414. sz.
148. *Butyka Imre (A meggyilkolt csendőr)* Gy: 23–24. sz. 43. Közlő: Csekme Emma, 64 éves. Gyűjtő: Péli Mihály X. o. t. Páva, 1969. H: 304. sz. Másodszor: Gy: 30. sz. 104.
149. *Vajda János (A medvétől megölt legény)* Gy: 22. sz. 40–41. Közlő: Tankó Erzsébet Jáni, é. n. 45 éves. Gyűjtő: Szabó Ildikó IX. o. t. Kálnok, 1969. H: 402. sz. Másodszor: Gy: 25. sz. 45.
150. *Vajda János (A medvétől megölt legény)* Gy: 35. sz. 90. Közlő: Kernác Anna, 65 éves. Gyűjtő: Bartos Éva IX. o. t. Torja, 1972. H: 403. sz.
151. *Káplár Marci (A megölt legény)* Gy: 2. sz. 15–16. Közlő: Bedő Gyuláné, é. n. Gyűjtő: Fazakas Júlia IX. o. t. Sepsikőröspatak, 1964. (Könyvből)
152. *Kormos Pista* Gy: 3. sz. 33. Közlő: Tompa Erzsébet, 49 éves. Gyűjtő: Sándor I(stván) XI. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1964.
153. *Imreh Anna (Két szerető)* Gy: 32–33. sz. 109. Közlő: Demeter Gézané Barabás Eszter, 51 éves. Gyűjtő: Demeter Lajos IX. o. t. Sepsiszentgyörgy, 1972.
154. *Imreh Julis (A szeretőt tartó asszony gyilkosa)* Gy: 37. sz. 103. Közlő: Áda Mária Dalma, 45 éves. Gyűjtő: Fésüs Mária, Szövetkezeti Líceum, Torja, 1973.

Csíki népballadák
Klasszikus balladák

155. *Molnár Anna (Az elcsalt anya)* Gy: 41. sz. 57–58. Közlő: Lukács Erzsébet, 61 éves. Gyűjtő: Kercsó Erzsébet X. o. t. Gyergyószentmiklós, 1977.
156. *A halálra táncoltatott leány (A halálra táncoltatott leány)* Gy: 20. sz. 46. Közlő: Bíró Ágnes, 18 éves. Gyűjtő: Albert Ernő. Csíkmadaras, 1952.
157. *Fehér László (A halálraitélt húga)* Gy: 37. sz. 99–101. Közlő: László Bálint, 80 éves. Gyűjtő: Both Gizella X. o. t. Szövetkezeti Líceum, Csíkcsicsó, 1973.

158. *Fejér László (A halálraítélt húga)* Gy: 20. sz. 47–48. Both Amália, 18 éves. Gyűjró: Albert Ernő. Csíkdánfalva, 1952.

159. *Gyáva legény (A gyáva szerető)* Gy: 17. sz. 98–100. Közlő: Both Amália, 18 éves. Gyűjtő: Albert Ernő. Csíkdánfalva, 1952. Cs: 50. sz.

Új balladák

160. *Megöltek egy legényt (A megszólaló halott)* Gy: 17. sz. 101. Közlő: Simon Károly füzetéből. Gyűjtő: Albert Ernő. Csíkdánfalva, 1952. Cs: 61. sz.

161. *Szabó Anna (A gyermekgyilkos anya)* Gy: 37. sz. 101–102. Közlő: Antal Gyárfás, 75 éves. Gyűjtő: Rancz Julianna IX. o. t. Szövetkezeti Líceum. Csíkszentmiklós, 1973.

162. *Kiss Mariska (A cséplőgépbe esett leány)* Gy: 41. sz. 64. Közlő: Csíki Lőrincné Csata Vera, 70 éves. Gyűjtő: Benke Enikő IX. o. t. Gyergyócsomafalva, é. n.

Helyi balladák

163. *Köllő Péter (Hallod, pajtás...?)* Gy: 41. sz. 63. Közlő: Csíki Lőrincné Csata Vera, 70 éves. Gyűjtő: Benke Erika IX. o. t. Gyergyócsomafalva, é. n.

164. *Ferenc János (Az idő rövidre volt mérve)* Gy: 41. sz. 64. Közlő: Csíki Lőrincné Csata Vera, 70 éves. Gyűjtő: Benke Erika IX. o. t. Gyergyócsomafalva, é. n.

Vegyes

Klasszikus balladák

165. *Kegyés és Hangos (A tolvajjá lett testvér)* Gy: 37. sz. 98. Közlő: Kerekes Árpádné, é. n. Gyűjtő: Márton Alpár IX. o. t. Magyardecse, 1968.

166. *Rossz feleség (Rossz feleség)* Gy: 15. sz. 122. Közlő: Soós Ferencné, 76 éves. Gyűjtő: Fekete István IX. o. t. Keresztvár, Brassó megye. é. n.

167. *Amikor én tizennyolc éves voltam (A házasság legény)* Gy: 19. sz. 50. Közlő: Kiss Zsigmond, György Ferenc füzetéből, é. n. Kecsetkisfalud (Udvarhely), 1909.

Új balladák

- 168.** Szendre báró (*A bárókisasszony*) Gy: 19. sz. 51. Közlő: Bokor Izsák, György Ferenc füzetéből. Árvátfalva, Udvarhely, 1912.
- 169.** Szabó Vilma (*A gyermekgyilkos anya*) Gy: 19. sz. 52–53. Közlő: György Dénes, Nagy Sándor, György Ferenc füzetéből. Udvarhely, 1912.
- 170.** Göndör Lidi (*A malomba esett leány*) Gy: 19. sz. 48. Közlő: György Ferenc füzetéből, Udvarhely, 1909.
- 171.** Barna Julcsa (*A sofőr által elgázolt leány*) Gy: 37. sz. 102. Közlő: Szabó Béla, 55 éves. Gyűjtő: Ţenţ István é. n. Szecseleváros, 1973.

Helyi balladák

- 172.** Péter Sándor nagyobb fia (*A gyilkos legény*) Gy: 26. sz. 68. Közlő: György Ferenc füzetéből. Udvarhely, 1909.
- 173.** Cserják Pálné leánya (*A megölt leány*) Gy: 19. sz. 49. Közlő: György Ferenc füzetéből. Patakfalva, Udvarhely, 1909.
- 174.** Baga Kata (*Datk falu nagy gyászba van*) Gy: 2. sz. 19. Közlő: Tóth Lőrincné Kóródi Kata, 58 éves. Gyűjtő: Bedő Ildikó X. o. t. Datk, Brassó, 1964.

A felsorolt 31 klasszikus ballada közül külön figyelmet érdemel a *Gyökerek* XIV. évf. 1. (44.) számában a 117–118. oldalon megjelent ballada. Több adatára azért is kitérünk, mert ezekkel a változatokkal némileg elősegíthetjük *A falba épített feleség* típusú ballada ismeretének további bővítését, bővebb megismerését. Kodály Zoltán így fogalmazott: „Nem ismerünk egy dalt, míg nem ismerjük térbeli és időbeli elterjedését. Idővel el kell érünk, hogy egy-egy dallam életét, fejlődését, változásait hosszú időn, századokon át követni tudjuk” (Kodály Z. 1982: 450–455).

Ez a törekvés érvényes a népballadákra is. A *Gyökerekben* *A falba épített feleség* típusú balladának ez a változata jelent meg:

„A nagy bécsi torony
(A falba épített asszony)

– Istenem, Istenem, mit tudjak csinálni?
Mit nappal dolgozunk, éjjel eszeomlik,
Mit nappal dolgozunk, éjjel eszeomlik.

Azt láttam álmomba, déli nagy álmomba:
Kinek feleség hamarább érkezik,
Úgy áll meg a torony, a nagy bécsi torony,
Szép piros vérivel meszet kell ótani.

Szép piros vérivel meszet kell ótani,
Apró csontjaiból kőfalakat rakni.
Szép piros vérivel meszet kell ótani,
Úgy áll meg a torony, a nagy bécsi torony.

Hallod-e kocsisom, hallod-e kocsisom,
Fogjad a lovakot, fogjad a lovakot:
Induljunk el útnak, induljunk el útnak,
Hogy haladjunk előre, hogy haladjunk előre.

Az enyém a hat ló, ja téd az ostoró,
Az enyém a hat ló, ja téd az ostoró.
Messzünet fenýtne, messzünet fenýtnek,
Hogy: – Ne gyere, ne gyere, megláttam álmomba,

Mert megfognak szép gyengén, megfognak szép gyengén,
Szép piros véreddel meszeket ótanak,
Apró csontjaidból kőfalakat raknak.

Kisborosnyó, Dima Gyuláné Ruzsa Lujza, 49 éves. Gyűjtötték a tábor tagjai. 1979. szeptember 8.” (A tábor tagjai 1979: 119).

Először „a tábor tagjai”-ról kell írunk. 1979. szeptember 5–11. között Péter Júlia XII. o. t. magyar irodalmi tábort szervezett a Rétyi Nyírbe. A tábor tagjai a környék nevezetességeit megtekintették, de feladatuknak

tartották a következő iskolai év *Gyökerek* számainak előkészítését. Közben megismerkedtek a népköltészet gyűjtésével is. A rétyi gyűjtés mellett ilyen céllal látogattunk el Kisborosnyóra. Azért választottuk Kisborosnyót, mert itt korábban éppen *A nagy bécsi torony*ról szóló éneket már hangszalagra vettük, tehát ismertünk egy forrást.

Török Katalin XI. o. t. a tábor naplójába elcsodálkozva írt a szép énekekről s az énekesekről: „...az asszony a *Kőműves Kelemen* egy érdekes változatát kezdi énekelni.” Azt is rögzíti, hogy a cigányok a „történelmes éneket” a régi öregektől, a keserveket a virrasztóban tanulták. „Ha meghal valaki, összegyűl a rokonság [...] és három éjszaka virraszt a halott mellett. Siratás közben éneklük a keserveket, s azokat a székely balladákat, amelyeket a mai székely falu emberei már csak könyvből ismernek.

Ők zártabb közösségben képesek voltak megőrizni ezeket a dallamokat és szövegeket, s úgy színeznék, alakítanék azokat, ahogy saját ízlésüknek megfelel” (Török K. 1980: 110–113).

Később megkértük Dima Gyulánét másodszori éneklésre. Ekkor a korábbi hat versszak helyét kilencben énekelte el a történetet. Ezt a változatot közölték 1980-ban a *Művelődésben* (Albert E. 1980: 38). 2001-ben ez a szöveg újból megjelent, most már dallamával (Albert E. 2001: 24–25).

Előzménye: 1977. július 27-én dr. Nagy Lajossal és fiával, Előddel Kisborosnyón meglátogattuk a cigányokat. Góga Józsefné Ruzsa Klára 77 éves asszonyt kerestük fel. Ekkor énekelte el *A nagy bécsi torony* balladát. Akkor így szólt:

„(de) – Hallod-e, kocsisom, hallod-e, kocsisom
Az enyém a hat ló s téd az ostoró,
Induljunk mi útnak, induljunk mi útnak!
Déli nagy álmomba azt láttam álmomba,

A te édes gazdád meg vagyon mán halva,
A te édes gazdád meg vagyon mán halva.
Messzünnet fenyíti, messzünnet fenyíti,
Oda es érének, Bécsbe, nagy városba.

Mit éjjel dógoztak, nappal eszeomlott.
– Két hervadt orcámon fojdogál a könnyű,
Fojjon mind a kettő, mint a záporesső,
Fojjon mind a kettő, mint a záporesső.

– Hallod-e, feleség, hallod-e, feleség,
Hozd el nekem ide kicsi rengő-pengő,
Kicsi gyermekemet, fekete ruhádót.
Szép piros véreddel meszet kell ótani.

Úgy áll meg a torony, a nagy bécsi torony.
Mit éjjel dőgoztak, nappal eszzeomlott.
– Két hervadt orcámon fojdogál a könnyű,
Fojjon mind a kettő, mint a záporessó!”

Ez a szöveg 1990 decemberében Sepsiszentgyörgyön a *Tulipán Füze-
tekben* is megjelent (Albert E. 1990–1991: I. 1. sz. 10).

E találkozáskor Góga Józsefné Ruzsa Klára és Ruzsa Dénesné Budi Anna most már közösen is elénekelték a balladát, amely újabb változtatások keletkezésének bizonyítéka (Albert E. 1990–1991: II. 1. [2.] sz. 6–7). Majd 1979. szeptember 8-án Góga Józsefné is elénekelték. Az előző négy versszak helyett most nyolc versszakban hangzott a történet (Albert E. 1990–1991: II. 1. [2.] 5–6). A dallammal együtt Szenik Ilona lejegyzésében a *Szabad madár* című kötetben található (Albert E. 2000: 27–28).

Mivel megállapítottuk, hogy a balladagyűjtemény mindvégig forrásként szolgált a *Gyökerekben* megjelent balladáknak, ezért meg kell említenünk olyan változatokat is, amelyek nem szerepelnek a *Gyökerekben*. A már említett 1977. július 26-i gyűjtéskor Nagyborosnyón többször is elénekelték a cigányok *A falba épített feleség* típusú balladát. Ez alkalommal csupán szám szerint soroljuk fel, és külön figyelemmel követjük azt a motívumot, amely a kardra esküvésről szól, mivel csak itt találhattunk rá. Mocsel Árpádné Góga Terézia 60 éves Nagyborosnyón más szövegét énekelte *A falba épített feleség* típusú balladának. Ebben a tizenkét kőműves arra esküszik, hogy „magos Déva váron templomot építenek.” Megjelenik a kardhúzás is:

„Tizenegy kőműves, húzzatok tü kardot,
Vegyétek tü vérit...”

De azt is kéri a kőműves: „Rakjátok kőfalba a kicsi fiamot.” Viszont az elringató szélről és az esővel „feresztés”-ről is szólnak (Albert E. 1990–1991: II. évf. 2. [3.] sz. 5). Nagyborosnyón Mocsel Istvánné Góga Ilona 43 éves már így egészítette ki a balladát:

„– Húzzatok tü kardot, húzzatok tü kardot,
Esküdjünk meg arra, esküdjünk meg arra.”

Ez a változat teljes szöveggel megjelent a *Tulipán Füzetek*ben, majd a *Szabad madár* kötetben (Albert E. 1990–1991: II. évf. 4. [5.] sz. 8–9; 2000: 23–25).

Rövid szünet után Mocsel Árpádné Góga Teréz újból elénekelt, kibővítve ilyen sorral is: Déva vára sikeres építéséért „Kardot es húzának, fel es esküvének.” (Albert E. 1990–1991: II. évf. 6. [7.] sz. 6–8).

Mocsel Árpádné Góga Teréz kérésünkre harmadszor is énekelt. A 16–19. versszak éneklésekor többen közbeszóltak, kiegészítették a történetet, majd Mocsel Istvánné Góga Ilona folytatta egészen a 27. versszakig (Albert E. 1991: II. évf. 7. [8.] sz. 3–4; 1998: 11–13). Ez a szöveg dallammal is megjelent Szenik Ilona lejegyzésében a *Sok szép cigányleány* kötetben (Albert E. 1998: 11–13).

Meg kell jegyeznünk, hogy a nagyborosnyói és kisborosnyói gyűjtés-kor a nevek az előénekest jelentik, mert a jelenlévő 15-20 cigány többnyire bekapcsolódott, néha külön is beleszólt az éneklésbe. Egy évvel később, 1978-ban Nagyborosnyón, a már említett Mocsel Árpádné Góga Teréz 61 éves korában Pozsony Ferencnek is újabb, 18 versszakos változatát énekelte el *A falba épített felség* típusú balladának (Pozsony F. 1984: 63–64).

Pozsony Ferenc ebben a kötetben még Ikafalváról, Kovásznáról, Páváról közölt egy-egy változatot, és a kihagyott balladák jegyzékében 11 változat adatait sorolta fel, köztük Nagyborosnyóról kettőt, szintén Mocsel Árpádné Góga Teréztől, egyet pedig Gáspár Györgytől, további hármat Ikafalváról, hármat Ozsdoláról, kettőt Zaboláról (Pozsony F. 1984: 239).

Amikor 1952-ben a népballadák gyűjtéséhez hozzákezdtünk, mind a mai napig az énekesektől érdeklődtünk: ismerik-e a Kőmíves Kelemenről szóló népballadát? Esetleg hallottak-e róla? Hosszú idő eltelte után legelőször 1971-ben Ditróban találtunk szép változataira (Albert E. 1989: 45–53. és jegyzetek 148–151), majd a háromszéki cigányok között 1977-ben (Albert E. 1990–1991).

Mivel Vargyas Lajos 1973-ig 45+2 adatot (valójában 46+2 adat) vett számba (Vargyas L. 1976: II. 25), a háromszéki adatok gyarapodását látva, megpróbáltuk kiegészíteni a teljes adattárt táblázat szerint.

Vargyas Lajos közlése 1973-ig			
Székelyföld	Moldva–Bukovina	Más terület	
24	9	13	
A székelyföldi megoszlás			
Marosszék	Udvarhely	Csík	Háromszék
2	6	13	2 (Kisbaccannal)

1989-ben még újabb 23 változatának adatait soroltuk fel (Albert E. 1989: 148).

Területi megoszlása:

Székelyföld	Moldva–Bukovina	Más terület
17	–	6

(Albert E. 1989: 148).

1995-ben a következő összegezést közzöltük:

Székelyföld	Moldva–Bukovina	Más terület	Összes
62	11	18	91+2

Székelyföldi megoszlás

Maros	Udvarhely	Csík	Háromszék	Összesen
6	7	20	28	62

(Albert E. 1995: 191–192).

Az eddigi számbavételkor nem említettük a sepsiszentgyörgyi Mocsal Anna, és a nagyborosnyói Gáspár György énekét. Mindkettő a *Szabad madár* kötetben jelent meg (Albert E. 2000: 26–27; 29–31).

Néhány olyan gyűjteményt sorolunk még fel, amelyek eddig nem szerepeltek a hozzánk eljutott kiadványok között. Szegő Júlia a még 1953-ban Külső-Rekecsinben lejegyzett ballada változatát 1988-ban tették közzé (Szegő J. 1988: 28–31). Szintén Moldvából Pozsony Ferenc 1994-ben

külön kötetben jelentette meg Lőrinc Györgyné Hodorog Luca klézsei lakos énekeit (Pozsony F. 1994: 32–35). 2001-ben Sebestyén Dobó Klára az 1952-ben a Kászonokban gyűjtött népdalokat tette közzé, ebben *A falba épített feleség* két változatát közölte (Sebestyén K. 2001: 217–219).

Az utóbbi időben Olosz Katalin két kötetben is értékes szétszórt hagyatékot gyűjtött össze, mindkettő tanár és diák közös munkájának eredménye. Az egyikben a marosvásárhelyi tanár, Szabó Sámuel irányításával diákok gyűjtése található, közöttük *A falba épített feleség* változata (Szabó S. – Olosz K. 2009: 154–155). A másikban Kanyaró Ferenc kolozsvári tanár irányításával Erdély különböző vidékeiről összegyűlt diákok gyűjtése található, közöttük számos háromszékié. Ebben a kötetben *A falba épített feleség* típusú ballada két változata található: az egyik Etéd–Székelykeresztúr, Udvarhely, a másik Alsórákos, Brassó helyjelöléssel (Kanyaró F. – Olosz K. 2015: 292–293; 293–294).

Így tehát további 8 adattal bővíthetjük *A falba épített feleség* típusú ballada változatait.

Székelyföld	Moldva–Bukovina	Más	Összesen
5	2	1	8

A székekyföldi megoszlás:

Maros	Udvarhely	Csík	Háromszék	Összesen
–	1	2	2	5

Összesített kimutatás szerint:

Székelyföld	Moldva–Bukovina	Más	Összesen
67	13	19	99

A székekyföldi megoszlás:

Maros	Udvarhely	Csík	Háromszék	Összesen
6	8	22	30	66

+ egy „Székelyföld” jelöléssel.

Így tehát 1973-ban az egész magyar nyelvterületen 46+2 adat változatát ismerhettük *A falba épített feleség* típusú balladának, amely gyűjtés 1848-tól 125 évet ölel fel. Ugyanakkor 1973-tól 2016-ig 43 év alatt 53 változattal sikerült gyarapítani e balladák számát. A háromszéki növekedés különösen kiemelkedő, hisz a kezdeti kettőtől (Kisbacont is ide számítva) 28-cal gyarapodott a fenti időben, ami elsősorban annak köszönhető, hogy a gyűjtés figyelme a cigány lakosság felé irányult. Sok más változat, töredék mellett azt is meg kell említenünk, hogy az itt gyűjtött balladák sok vonatkozásban megerősítették az eddigi változatok motívumainak jelenlétét, de két jelentős résszel gazdagították azt. Első ízben találtunk olyan változatokra, amelyekben a kőművesek a bécsi tornyot építik, és új motívum az, hogy a kőművesek kardra esküsznek határozatuk megerősítéséhez. Ezt a motívumot Pozsony Ferenc is tárgyalta (Pozsony F. 1980: 73).

A kardra esküvés 1762-es létét Imreh István közölte a madéfalvi veszedelemről szóló könyvében. Arról írt, hogy a tanúvallomások során a dánfalvi Albert Mihály a bűnfenyítő bizottság előtt elmondta: amikor 1762 októberében Buccow generális Csíkszeredába hívta a felcsikiakat is, a szentdomokosi, dánfalvi és madarasi székelyek Somlyó felé kitértek az útból, s ott Demeter János „éles kardjára tévén az újjakat, egyenként odamenvén, eskette meg az embereket, hogy azok, kiknek fegyvere vagyon, leteszik, akiknél pedig nincsen, soha fel nem veszik.” (Imreh I. 1994: 228).

2014-ben gyűjteményünkre hivatkozva a Háromszék Táncegyüttes a Gábor Áron táncdrámában mind a bécsi torony építését, mind a kardra esküvés motívumot megelevenítette (Fekete R. 2014).

A felsorolt klasszikus balladák további változataira ez alkalommal nem térünk ki, legfeljebb annyit jegyzünk meg, hogy többé-kevésbé mindegyik itt közölt változat tovább bővítette elterjedésük határát és mennyiségét, gazdagította a háromszéki változatokat.

Két adatot még megemlítünk. A háromszéki ballada-gyűjtő mozgalom segítette azt, hogy levéltári adatok folytán sikerült helyreigazítani a Dancsuj Dávidról szóló balladához fűzött jegyzeteket, vagyis a ballada hőse egyrészt korábban élt, mint azt az eddigiekben közölték, másrészt nem román, hanem református székely családból származott (Albert E. 2007: 709–718). A Váradi Józsefről szóló balladaváltozatok közül kiemelkedik az a szöveg és dallam, amelyet 1977-ben Nagyborosnyón sikerült lejegyezni, s amely a legjobban megközelíti a valós történetet. Megjelent a *Sír az út előttem* kötetben (Albert E. 2001: 137; 1996: 137).

A betyárballadákhöz annyit fűzünk hozzá, hogy a 19. század végén Háromszéken még elvétve összegyűlt egy-két változat, amely a Kanyaró Ferenc-kötetben található, a század közepére már jelentős mennyiségűvé duzzadt. Meg kell jegyeznünk, hogy a *Gyökerekben* a Török Mártonról szóló betyárballada 1883. évi bejegyzéssel a Bartha György füzetében megtalálható: 43. *Török Márton (Török Márton – Lova lába megbotlott)* Gy: 16. sz. 54. Közlő: Bartha György füzetéből. Gyűjtő: Albert Ernő. Háromszék, 1883, H: 125. sz. (Albert E. – Faragó J. 1973: 125. sz.).

Az utóbbi években egyre több figyelmet fordított a folklórkutatás a helyi balladákra. A *Gyökerekben* alkalm szerűen közzétett balladák szám szerint is bizonyítják, hogy napjainkban a helyi balladák jelentős helyet foglalnak el a köztudatban. Olosz Katalin már 1974-ben megállapította, hogy Háromszéken a klasszikus balladák háttérbe szorulása idején egyre nagyobb érdeklődés mutatkozik az úgynevezett „hírballadák”, „siratóballadák” és hasonló énekek iránt (Olosz K. 1974: 27). Amikor Olosz Katalin a Kanyaró Ferenc diákokkal közösen végzett háromszéki balladagyűjtését tette közzé, akkor is közölte, hogy „Háromszéken már a 19. század második felében szemmel láthatóan teret hódítottak a helyi baleseteket, bűntényeket megéneklő balladák...” (Olosz K. 2008: 595). Bizonyágképpen a Kanyaró Ferenc hagyatékát közzétevő kötetében a helyi balladákat már a VIII. fejezetben *Siratóballadák*, *Búcsúztatók*, *Balesetballadák*, a IX. fejezetben *Bűntényballadák* csoportba osztotta (Kanyaró F. – Olosz K. 2015: 455–592).

Faragó József megállapította, hogy helyi balladák minden folklórterületen vannak, de „sehol sincsenek oly szép arányban összegyűjtve, mint Háromszéken” (Faragó J. 1977: 373). Majd részletekbe menően csoportosította a különböző típusúakat. Példaként említjük: Halálos szerencsétlenség: A) Férfiáldozattal: a) Vízbe fullad, b) Fa megüti, c) Ló, szekér eltapossa, d) Medve megöli, e) Vonat elüti stb. (Faragó J. 1977: 372–388).

Keszeg Vilmos három tanulmányában is összefoglalta az eddigi kutatás eredményeit. Számba vette azokat a megállapításokat, amelyek a helyi balladák kutatásához kapcsolódnak. Felsorakoztatott számos olyan történetet, amelyek a ballada kialakulásának előzményei. Közli a romániai magyar balladakutatásban az alaptípusokat: például: törvényszéki vallatás, halottbúcsúztatás, biográfia, tudósítás stb. Példákat közöl az ilyen balladák alkotóiról, az éneklési alkalmakról is (Keszeg V. 2002, 2004). Később *Lokális ballada* címen áttekinti a helyi balladák gyűjtésének történetét

(Keszeg V. 2010) Vas Tamástól kezdődően, aki a nem sokkal korábban nyílt „tanodában” az 1863–64. és 1864–65-ös iskolai évben Sepsiszentgyörgyön tanított (Domján I. 1898: 208), a Bács Jancsinak haláláról szóló balladát jegyezte le. És folytatja tovább Szabó Sámuelen keresztül Domokos Pál Péterig, Antal Árpádtól egészen napjaink gyűjtőiiig.

Eredménynek kell tekintenünk, hogy a *Gyökerek* diákfolyóirat sok vonatkozásban teljesítette feladatát, szerkesztői körütekintő, felelősségteljes munkát végeztek, és figyelemmel követték a népköltészeti, elsősorban a balladagyűjtési mozgalmat. Hozzájárult ahhoz, hogy az iskolában felszínen lehessen tartani a népballada értékeinek felismerését és a gyűjtése hasznosságát.

Szakirodalom

ALBERT Ernő

- 1968 *A népballada*. Sepsiszentgyörgy (kézirat)
- 1980 Újabb műfajokra is figyelünk. Sepsiszentgyörgyi Matematika–Fizika Líceum. *Művelődés* XXXIII. (5) 35–39.
- 1989 *Édesanyám sok szép szava*. Ádám Joákimné Kurkó Julianna énekei. A dallamokat hangszalagról lejegyezte, a zenei vonatkozású alfejezetet írta, a dallammutatót összeállította Demény Piroska. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest
- 1990–1991 A Kőműves Kelemen balladájának változatai Háromszéken. *Tulipán Füzetek* I. (1) 9–11; II. (1) [2] 5–7, (2) [3] 3–5, (3) [4] 7–8, (4) [5] 8–9, (6) [7] 5–8, (7) [8] 3–5.
- 1994 Néprajz a Székely Mikó Kollégiumban. In: Kelemen József (szerk.): *A Székely Mikó Kollégium Emlékkönyve 1859–1994*. Sepsiszentgyörgy, 130–139.
- 1995 Adatok A falba épített feleség típusú népballada további kutatásához. In: Zakariás Erzsébet (szerk.): *A Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve 3*. Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár, 189–206.
- 1996 Ballada Váradi Józsefről. *Néprajzi Látóhatár* V. (3–4) 86–140.
- 1998 *Sok szép cigányleány*. Kovászna Megyei Népi Alkotások Háza, Sepsiszentgyörgy
- 1999 A népi verses levelekről. In: Keszeg Vilmos (szerk.): *Írás, írott kultúra, folklór. A Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve 7*. Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár, 30–36.

- 2000 *Szabad madár. Háromszéki cigányoktól gyűjtött népköltészet és levéltári okmányok.* Charta Kiadó, Sepsiszentgyörgy
- 2001 *Sír az út előttem. Háromszéki cigányoktól gyűjtött népköltészet és levéltári okmányok.* Albert Kiadó, Sepsiszentgyörgy
- 2007 Ballada Dancsuj Dávidról. In: *Acta Siculica.* Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy, 709–718.
- 2014 Néprajz és iskola. Székely Mikó Kollégium, Sepsiszentgyörgy. In: Keszeg Vilmos – Szász István Szilárd – Zsigmond Júlia (szerk.): *Néprajzi intézmények, kutatások, életpályák. A Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve 22.* Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár, 109–162.

A TÁBOR tagjai

1979 A nagy bécsi torony. *Gyökerek* XIV. (1) [44]. 117.

ALBERT Ernő – FARAGÓ József

1973 *Háromszéki népballadák.* Albert Ernő és tanítványai gyűjteménye Faragó József bevezetőjével és jegyzeteivel. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest

BARÓTI Pál

1968 Aranyszínű híradók. *Utunk* XXIII. (7) február 16. 1–2.

BEKE György

1968 Diákújságok. *Korunk* XXVII. (9) 1344–1346.

BENIUC, Mihai

1968 Levele Becze Zoltán IX. C o. t.-nak. *Gyökerek* II. (6) [13] 9.

BERDE Mária

1976–1977 Zalán és Feldoboly helynevei. *Aluta* VIII–IX. 419–434.

1978 Sepsiskőröspatak helynevei. 1978 *Gyökerek* XII. (1) [42] 61–66.

1979 Sepsiskőröspatak és Fotosmartonos helynevei. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* XXIII. (2) 225–228.

CZEGŐ Zoltán

1967a A Gyökerek diáklap Szerkesztőségének, Sepsiszentgyörgy. *Gyökerek* II. (1) [8] 7–8.

1967b Éjféle lecke. Konsza Samu tanár úrnak mély tisztelettel. *Gyökerek* II. (3) [10] 11.

1968 Ott vesszen el. *Gyökerek* II. (7) [14]. 11.

CSIKÓS Barnabásné Péter Júlia

2014 *Gyökerek – Iskolai folyóirat; Mutatók témák szerint; A Gyökerek iskolatörténeti anyaga.* (kézirat)

DOMJÁN István

1898 *A sepsiszentgyörgyi államilag segélyezett ev. ref. Székely Mikó Kollégium története 1859–1895*. Jókai Nyomda-Részvény-Társulat, Sepsiszentgyörgy

FARAGÓ József

1967 Konsza Samu nyolcvan éves. *Gyökerek* II. (3) [10] 12–14.

1969 Folklorista tanáraink. *Utunk* XXIV. (10) [1062] 9.

1977 Háromszéki helyi balladák. In: *Uó: Balladák földjén. Válogatott tanulmányok, cikkek*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 372–388.

FEKETE Réka

2014 Valóság és mítosz (Gábor Áron táncdráma). *Háromszék*. március 22.

FODOR Géza – LEPEDUS József

1967 1470 km kerékpáron. *Gyökerek* II. (8) 47–48;

1968 3015 km kerékpáron. *Gyökerek* III. (16) 48–49.

GÁLFALVI György

1967 Annak ellenére. *Ifjúmunkás* XI. (15) [523] 95–96.

GYÖKEREK

1967 *Konsza Samu Emlékszám*. II. (3) [10] XII. 15.

1968 II. (4) [11] 18–60.

1972 VI. (1–2) [32–33] 144.

IMREH István

1994 *Látom az életem nem igen gyönyörű. A madéfalvi veszedelem tanúk kihallgatási jegyzőkönyve. 1764*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest

IZSÁK József

1958 Újból hajtott a vadrózsa. *Igaz Szó* VI. (10) 480–490.

KANYARÓ Ferenc – OLOSZ Katalin

2015 *Erdélyi népballadák és epikus énekek 1892–1905*. Kritikai kiadás. Kanyaró Ferenc szétszóródott hagyatékát összegyűjtötte, szerkesztette, bevezető tanulmánnyal és jegyzetekkel közléteszi Olosz Katalin. Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár

KAPUSI Géza

1967 *Gyökerek*. *Tanügyi Újság* XI. február 21. 68–69.

KARDOS Adrienne – GYULAY Gyöngyi

1967 Kedves Tóth Attila! *Gyökerek* I. (4) 69–70.

KEREKES Mária

1967 Iskolai emlékeim – *Gyökerek*. *Rădăcini – Gyökerek* I. (7) V. 23.

KESZEG Vilmos

2002 Népballadák a lokális történelem regiszterében. In: *Uő: Homo narrans. Emberek, történetek és kontextusok*. Komp-Press-Korunk Baráti Társaság, Kolozsvár, 124–146.

2004 A lokális ballada: beszédmód és kontextus. In: Andrásfalvy Bertalan et alii (szerk.): *Az idő rostájában. Tanulmányok Vargyas Lajos 90. születésnapjára* III. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 295–324.

(2010) *Lokális ballada*. Romániai Magyar Lexikon. <http://lexikon.adatbank.ro/tematikus/szocikk.php?id=30>

KODÁLY Zoltán

1982 A folklorista Bartók. In: *Uő: Visszatekintés II*. 3. kiadás. Zeneműkiadó, Budapest, 450–455.

KONSZA Júlia

é. n. *Nagybacon szülötte Konsza Samu*. [kiadó nélkül]

KONSZA Samu

1967 Gyűjtjük népünk dalait. (1957). *Gyökerek* II. (3) [10] 33–35.

1968 Kedves kollégák és kolléganők! *Gyökerek* III. (4) [11] 37–39.

2010 Önéletrajzi írások. Közli Konsza Júlia. *Acta Siculica*. 651–668.

KONSZA Samu – FARAGÓ József

1957 *Háromszéki magyar népköltészet*. Állami Irodalmi és Művészeti Kiadó, Marosvásárhely

NAGY Sarolta

1972 Búcsú Samu bácsitól. *Gyökerek* VI. (1–2) [32–33] 100–101.

OLOSZ Katalin

1974 Háromszéki népballadák. *Művelődés* XXVII. (11) 26–28, 49.

2008 Háromszéki népballadák Kanyaró Ferenc hagyatékában. *Acta Siculica*. 581–599.

PASSUTH László

1968 Kedves Gyökerek Szerkesztősége! *Gyökerek* II. (6) [13] 10–11.

PÉTER Júlia

1979 Bögöz község helynevei. *Gyökerek* XIII. (1) [43] 69–72.

PETŐ Zsolt

1972 Iskolánkban Móricz Virág. *Gyökerek* VI. (35) 43–45.

POZSONY Ferenc

1980 A hajdukkal útnak induló lány balladájának újabb változatai. *Nyelvés Irodalomtudományi Közlemények* XXVII. (1) 69–80.

1984 *Álomvíz martján. Fekete-ügy vidéki magyar népballadák*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest

1994 *Szeret vize martján. Moldvai Csángómagyar népköltészet.* (Kriza János Társaság Könyvtára, 2.) Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár

SEBESTYÉN DOBÓ Klára

2001 *Én elmegyek kicsi búval. Kászoni népzene és néphagyományok 1952-ből.* Kriterion Könyvkiadó, Bukarest–Kolozsvár

SZABÓ Éva

1967 Meglátogattuk Tompa Miklóst, a Rómeó és Júlia rendezőjét. *Gyökerek* I. (6) 70–71.

SZABÓ Sámuel – OLOSZ Katalin

2009 *Erdélyi néphagyományok 1863–1884.* Európai Folklor Intézet–Mentor Kiadó, Budapest–Marosvásárhely

SZEGŐ Júlia

1988 *Ismeretlen moldvai nótafák. Csángófalvak énekközlőinek szövege és dallamkincse.* Európa Könyvkiadó, Budapest

TAMÁS Katalin

1969 Őrködés a népi hagyományok felett. *Gyökerek* IV. (1) [25] 35–36.

TANA Gyula

1978 Adatok a *Vadrózsák* történetéhez. *Gyökerek* XII. (1) [42] 47–49.

1979 Adatok a *Vadrózsák* történetéhez. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* XXIII. (1) 59–66.

TÓTH Attila

1966 Köszöntő. *Gyökerek* I. (2) 2.

1967 Iskolai folyóirat. *Ifjúmunkás* XI. (4) [512] 3.

TÖRÖK Katalin

1980 Kisborosnyó, 1979. IX. 8. *Gyökerek* XIV. (1) [44] 110–113.

VARGYAS Lajos

1976 *A magyar népballada és Európa I–II.* Zeneműkiadó, Budapest

VERESS Dániel

1967a Innen jöttem és ide térek. *Utunk* XII. (29) [977] 6.

1967b *Gyökerek. Előre* XXI. (6089) 2.

VERESS Gerzson

1968 Beszélgetés Kányádi Sándorral. *Gyökerek* II. (7) [13] 12–14.

VERESS Olga

1967 Mi is gyűjtjük a népköltészetet. *Gyökerek* II. (3) [10] 44.

WURMSER, André

1968 levele Elekes Piroska IX. C o. tanulónak. *Gyökerek* II. (8) [15] 16–17.

Az emlékszámborítója

A GYÖKEREK ELSŐ SZERKESZTŐI

Kerekes Mária

Herbszt István

Szabó Éva

Keresztes Irén

Revista școlară *Gyökerek (Rădăcini)* (Colegiul Székely Mikó, Sfântu Gheorghe)

Studiul lui Ernő Albert prezintă istoria revistei școlare *Rădăcini*, a Colegiului Székely Mikó din Sfântu Gheorghe, publicată între anii 1966 și 1980, în 47 de numere. În această revistă au fost publicate culegerile de folclor ale elevilor școlii. Autorul redactează registrul baladelor populare publicate în revistă.

The School Review *Gyökerek (Roots)* (Székely Mikó College, Sfântu Gheorghe)

The study of Ernő Albert presents the history of the school review *Roots*, of the Székely Mikó College from Sfântu Gheorghe, which had been published between 1966 and 1980, numbering 47 issues. This review published the folklore collections of the pupils of the school. The author compiles the register of folk ballads published in the review.